

Muzeološka koncepcija Muzeja Prigorja

**Development of
Museological Conception of
Museum Prigorje**

**Izložba prijedloga stalnog postava
Arheološke zbirke kastruma Kuzelin
u Muzeju Prigorja**

MUZEOLŠKA KONCEPCIJA MUZEJA PRIGORJA

**Naručitelj: Muzej Prigorja, Sesvete
Izrađivač: STUDIO XXL d.o.o. Zagreb
Direktor: Vedran Linke, dipl.ing.arh.**

Kolovoz 2015.

MUZEOLOŠKA KONCEPCIJA MUZEJA PRIGORJA
Development of Museological Concept of Museum Prigorje

Muzeološka koncepcija Muzeja Prigorja izrađena je u sklopu projekta akronima „Rođenje Europe“ koji djelomično financira Europska unija iz Europskog fonda za regionalni razvoj u okviru Operativnog programa Slovenija Hrvatska 2007-2013. Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Muzeja Prigorja i ni na koji način se ne može smatrati da odražava gledišta Europske unije.

Muzeološka koncepcija Muzeja Prigorja izdelana je v sklopu projekta z akronimom „Rojstvo Evrope“ ki ga delno financira Evropska unija iz ESSR sklada v okviru Operativnega programa Slovenija Hrvaška 2007-2013. Vsebina dokumenta je izključna odgovornost Muzeja Prigorja in na noben se način ne more sprejeti, da odraža stališča Evropske unije.

Museological concept of Museum Prigorje is held within the project acronyms „Birth of Europe“ which is partly funded by European Union ERDF fund under the Operational Programme Slovenia – Croatia 2007-2013. Content of the document are the sole responsibility of the Museum of Prigorje and in no way can not be taken to reflect the views of the European Union.

Autor koncepcije:

prof. Žarka Vujić

Sadržaj

Uvod	str. 4 - 5
Povijest Muzeja	str. 5 - 10
Analiza postojećih resursa Muzeja (zgrada, zbirke, osoblje i dionici),	str. 10 - 20
Posjetitelji Muzeja	str. 22 - 24
Prijedlog glavnih ciljeva i zadaća Muzeja	str. 25
Koncepcija Muzeja	str. 26 - 30
Oprostorenje osnovnih djelatnosti	str. 31 - 33
Koncepcija stalnog postava	str. 34 - 44
Kretanje posjetitelja u stalnom postavu	str. 44 - 45
Zaključno mišljenje	str. 46

Poticaji za razumijevanje Muzeja Prigorja u Sesvetama u 21. stoljeću:

LOKALNO

V. Fišter:

... *Dinamičnoj i problemskoj otvorenoj aktualnoj likovnoj praksi nije više imanentno...već prije svega aktivan dijalog i društvena osviještenost.* (Sesvete i Sesvetski likovni umjetnici i gosti).

GLOBALNO

J. Donald Ragsdale i F. E. Brandau – Brown:

Od svih svrha/uloga muzeja najvažnije je vizualno uvjeravanje. Ono može imati nekoliko podsvrha/ciljeva, no najvažniji je uspostaviti muzej kao ikonu za grad i regiju gdje se nalazi. Dokaz, kao što je i bilo, ima tri komponente – vrijednost muzejskih zbirki, izlaganje zbirki i vizualnu moć muzejske arhitekture. (Muzej kao sredstvo vizualnog uvjeravanja, 2013)

Uvod

Muzej Prigorja Sesvete prema *Pravilniku o stručnim i tehničkim standardima za određivanje vrste muzeja* itd. **lokalni je muzej** jer brine i reprezentira baštinu jednog užeg područja, odnosno jedne zagrebačke četvrti. No, kako je riječ o onoj najvećoj četvrti, po broju stanovnika jednakoj najvećim gradovima u Hrvatskoj, Muzej gotovo da se može nazvati **regionalnim**. No, za devedeset tisuća stanovnika Sesveta i Sesevetskog prigorja on bi **trebao** predstavljati na prvom mjestu **zavičajni muzej**. Tijekom svoga postojanja, a svakako zahvaljujući svom dugogodišnjem ravnatelju i arheologu dr.sc. Vladimiru Sokolu, u percepciji muzejskih profesionalaca u Hrvatskoj pozicionirao se on naglašeno okrenut arheologiji, arheološkim istraživanjima, a tek potom okrenut brizi za ostalu baštinu, etnografsku, likovnu, povijesnu i inu. Zahvaljujući tome **došlo je i do uključivanja Muzeja u projekt „Ponovno probuđena arheološka nalazišta - suvremena interpretacija baštine kao temelj kulturnog turizma“** ili „Rođenje Europe“, a koji je stvorio plodonosno okruženje za ponovno promišljanje poslanja i vizije Muzeja, određenje njegovih ciljeva i načina na koji je moguće te ciljeve dosegnuti itd. To okruženje dovelo je i do nastanka ove Konceptije te idejnog rješenja preuređenja Kurije i dvorišne zgrade u kojima je Muzej smješten.

Ovaj dokument nastao je na temelju iščitavanja hemeroteke i dokumentacije Muzeja, svih izvješća zagrebačkih muzeja 1994-2014, gotovo svih izložbenih kataloga (posebice onih nastalih poradi reprezentiranja građe arheološke, etnografske i povijesne zbirke), znanstvenih i stručnih priloga djelatnika Muzeja (dr.sc. V. Sokola koji se tiču Kuzelina) i osnovne literature o Sesvetama i Sesevetskom Prigorju te **na temelju razgovora s ravnateljicom te kustosima svih zbirki Muzeja. Što se metodologije tiče**, osim analize spomenutih izvora, djelomične komparacije pojedinih elemenata sa sličnim ustanovama, korištena je i djelomična SWOT analiza osnovnih resursa Muzeja, analiza dionika Muzeja, dok je sama Konceptija ustanove i postava rađena poštujući osnovna muzeološka stajališta o muzeološkim funkcijama, razvijanju i karakteristikama stalnog postava itd.

Povijest Muzeja

Promišljati sadašnjost i budućnost jednog muzeja nije moguće bez sagledavanja njegove povijesti. Kao što je već bilo usmeno u razgovoru s osobljem Muzeja rečeno, **i u toj povijesti moguće je pronaći poticaj za kreativno promišljanje budućnosti.** Zanimljivo je kako je desetljećima stvarana i prenošena slika da je povijest Muzeja Prigorja u Sesvetama započela *otkrićem jednog, kako se kasnije pokazalo, značajnog arheološkog lokaliteta na brijegu Kuzelin kod D. Glavnice u travnju 1975. godine.* (V. Sokol, Dokumentacija MP). Zahvaljujući djelatnicima Muzeja došli smo do članka u **Sesvetkim novinama, prosinac 1976. gdje stoji kako se** ideja o osnivanju zavičajnog muzeja u Sesvetama, **pokrenuta od Turističkog saveza općine Sesvete povlači ... više od jedne decenije na raznim skupovima.** Članak je potpisala gospođa **Marta Smiljanić,** kojoj su i javili pronalazak ostataka zidova i cigli na livadi Fertić 1975. u Glavnici Donjoj. Ona je tada obavljala dužnost tajnice Turističkog saveza općine Sesvete. Za sebe Smiljanićeva jasno kaže da je **već ranije tragala za turističkim sadržajem u Glavnici,** a u tekstu naglašava, možda i osobni, sljedeći **pokretač** za razvijanje interesa za istraživanje prošlosti - **iskonsku želja čovjeka za neistraženim i da se ljudskim očima otkrije novi, stari svijet...**

Jednako tako u članku se navodi i koje su to **planirane zbirke budućeg Muzeja** – tada nezaobilazna zbirka NOB-a i radničkog pokreta te razvoja

socijalizma u općini Sesvete, te etnografska i zbirka arheoloških nalaza koja je u nastanku. Muzej će biti smješten u Zgradi Kurije. Posebno se naglašava njegova **edukativna funkcija i potreba uspostavljanja veze sa školama, učenicima i nastavnicima, a koji mogu pripomoći i u prikupljanju predmeta**. Članak završava s jasnom misli o poslanju Muzeja 1976. koji ima **...zadatak čuvanja i prezentiranja bogate ostavštine, a njegovo postojanje imat će važan didaktički smisao te biti jedan od turističkih sadržaja ovog dijela Prigorja**. Podsjećamo u ovoj prilici kako je bila riječ o vremenu jačanja masovnog turizma u Hrvatskoj i kako je to razvidno i iz ovog detalja!

Projekt Arhitektonskog projektnog zavoda, a koji se tiče uređenja **Zgrade Kurije** u Sesvetama za muzej i ostale djelatnosti potpisuje projektant **dia. Ivan Kolbah** s ožujkom **1976**. Iz tehničkog opisa nije jasno tko je radio na projektnom zadatku, no valja istaknuti kako je on rađen ozbiljno i s jasnom koncepcijom muzeja kao žive kulturne ustanove već sredinom 70tih godina 20. st. Projektni se zadatak prema riječima dia. Kolbaha mijenjao u odnosu na onaj natječajni i to u okviru prostora prizemlja i podruma. **Iznimnu kvalitetu rješenja** prepoznali smo u **zadovoljavanju prostornih potreba turističkog ureda u desnoj strani prizemlja Kurije, te čitaonice i mjesta za kulturnu i političku aktivnost građana u onoj lijevoj**. U podrumu je projektant riješio zadatak odvijanja djelatnosti jedne kafeterije koja je trebala biti u funkciji posjetitelja prizemnih sadržaja, ali i ciljanih posjetitelja Muzeja. **Sam Muzej smješta se na I kat**, od kojih bi četiri prostorije trebao zapremiti stalni postav, a preostatak sobe kustosa, te spremište i toalet. **Za stalni postav već se tada savjetuje izmjena svakih nekoliko mjeseci po temama**, a sve kako bi se osigurao ponovni dolazak posjetitelja (dječjeg i odraslog uzrasta) i živost Muzeja. **U potkrovlju su projektirani slikarski ateljei s galerijama** te zaseban prostor za informativni centar, odnosno dvije odvojene prostorije za lokalni radio.

Iz svega napisanog razvidna je potreba da se minimalnim preinakama i uz poštovanje spomeničke arhitekture **uspostavi u centru grada živa multifunkcionalna zgrada, namijenjena edukaciji i informiranju**, ali i **kreativnom stvaranju**. Jednako tako ovaj opis potvrđuje **značajnu ulogu turističkih djelatnika u osnutku Muzeja**, ali jednako tako i

prepoznavanje važnosti rješavanja prostornih potreba likovnih stvaratelja sesvetskog kraja udruženih u grupaciju **LIKAMSES** – sekcija radnika amatera likovnih umjetnosti Sesvete. Usput, podsjećamo na **drugu važnu zgradu za razumijevanje sesvetske kurije**, odnosno na tzv. **Mali Kaptol u Sisku**, a u kojem je od 1970. smještena Turistička zajednica grada Siska. Bilo je to vrijeme naglašene prenamijenjene spomeničke arhitekture ne samo za potrebe kulturnih, nego i turističkih institucija.

Uspostavi **arheološkog odjela Muzeja** bez sumnje je pridonijelo **otkriće antičkih ostataka kod D. Glavnice u travnju 1975.** (*villa rustica* na livadi Fertić), a za čije je istraživanje u studenom 1976. angažiran **netom diplomirani arheolog Vladimir Sokol**. Prema njegovim riječima iz životopisa (Dokumentacija MP), on je već do kraja 1975. obišao sesvetski i prigorski kraj i načinio **elaborat Valorizacija arheoloških lokaliteta općine Sesvete**. Stoga ne treba čuditi da je po službenom osnutku Muzeja Prigorja **28.07.1977.** postao njegovim voditeljem/ravnateljem i tu dužnost obnašao sve do 2014. godine. U jednom kraćem vremenu, svakako prije 1984, a ne poslije 1986. (prema iskazu gospodina I. Hercega) Muzej se nalazio u sastavu Narodnog sveučilišta Sesvete. No, ta epizoda nije nigdje zapravo potpuno točno vremenski i sadržajno razjašnjena, a što također daje mogućnost za dodatnu interpretaciju.

U spomenutom životopisu može se pročitati kako je **Zgrada Kurije obnovljena ... do 1982. te različiti drugi stanari većinom iseljeni iz nje** (na web-stranici Muzeja stoji podatak da je useljenje u cjelovito obnovljenu zgradu uslijedilo početkom 1983). Uspostava različitih funkcija Muzeja, ali i naglašena orijentiranost prema arheološkim istraživanjima, tijekom godina rezultirala je i **zapošljavanjem osoblja koje je do 1990. zadobilo željenu organizacijsku strukturu. Od godine 1990. započinje se s izgradnjom dvorane stalne postave na trećoj muzejskoj etaži.** Dakako, riječ je o uređenju potkrovnog prostora iznad I kata.

No, za potrebe ove Konceptije konzultiralo se daleko zanimljiviji dokument - **Preliminarnu muzeološku koncepciju Muzeja Prigorja** koja nosi nadnevak 9.01.1990. i potpisuje je u ime MDC-a njegova ravnateljica mr.sc. Branka Šulc. Iz dokumenta je razvidno da

je Muzej od 1985. do 1990. vršio istraživanja i prikupljanje građe na terenu *te organizirao izvedbu adaptacije svojih prostora*. To se odvijalo prema *Planu uređenja*. Tijekom 1988. i 1989. obavljani su veći zahvati na adaptaciji potkrovlja Kurije za budući stalni postav Muzeja, te time ostvareni osnovni preduvjeti za izradbu čvršćeg muzeološkog programa... **Dakako da bismo danas postupili drugačije i prvo načinili takav jasni muzeološki program (konceptija), a tek potom pristupili adaptaciji**, no očevidno se htjelo ubrzati realizaciju stalnog postava, a koji je imao svoje uporište u spomenutom Planu uređenja iz 1986. te programu moguće prezentacije za reprezentiranje arheološke, etnološke i povijesne zbirke (iako se u Planu spominju i prirodoslovna, kulturno-povijesna, umjetnička i tehnička zbirka).

Ukratko, MDC je za potrebe Muzeja Prigorja sam sa svojim stručnjacima načinio **preliminarnu muzeološku koncepciju**. U njoj su definirani i **opisani sadržaji prostora Muzeja (u skladu sa zahtjevima muzejske djelatnosti i organizacijske strukture)**, te samo u naznakama dane **smjernice za razvijanje postava** s naglaskom **kako preliminarnu koncepciju treba razviti u potpuniji muzeološki program postava**. Stručnjaci MDC-a u tekstu podsjetili su s pravom kako je *obaveza regionalnih muzeja da kompleksnim, multidisciplinarnim i multimedijalnim pristupom stvore cjelovitu sliku prezentirane regije (Prigorje) koju muzej pokriva osnovnom djelatnošću*. Muzej, nažalost, nije dostavio potpuniji muzeološki program, nego samo izvedbene nacрте I faze građevinskih radova dia. Željka Kovačića, te koncepcije postava triju odvojenih odjela – arheološkog, etnografskog i povijesnog, a koje su i potpisala trojica autora. O toj dokumentaciji dala je (vjerojatno recenzentsko) mišljenje početkom 1991. V. Zgaga, prof. Razumljivo, ratna zbivanja usporila su čitav proces donošenja potpunijeg muzeološkog programa. No, zato su radovi na uređenju potkrovlja nastavljeni i **tako je na prijelazu 1994/1995. otvoren građevinski dovršen prostor od 400 m² i postavljena I. faza stalne postave, kasnije radi manjeg demonstracijskog značaja i opsega skinuta**. Iza te rečenice krije se zapravo izložba *Slike iz kulturne prošlosti Sesevskog prigorja*, otvorena 28.12.1994. i skinuta nakon nekoliko mjeseci. **Od tada se u Izveščima zagrebačkih muzeja stalno ponavljaju podaci o pripremi 2. faze postava – punom stalnom postavu u potkrovlju Muzeja Prigorja**, no i dalje utemeljenom na **odijeljenom reprezentiranju fundusa triju,**

odnosno četiriju zbirki. Vodstvo Muzeja kao da nije pročitalo, odnosno shvatilo preporuku MDC-a o multidisciplinarnosti i kompleksnosti postava!

No, moramo biti pravedni i reći kako je nakon rješavanja osnovne brige Muzeja – ulaska u posjed većeg dijela prostorija Kurije – vodstvo Muzeja počelo nastojati oko širenja djelatnosti Muzeja. Godine 2002. pojavio se u javnosti i s velikom novinskom promidžbenom kampanjom projekt **Muzejskog trga**, a u kojem je, čini se, dodatno razrađen projekt **Park muzejskih skulptura koji se pojavio u Izvješćima također 1994** (moguće već zamišljen i ranije 1993?). Svakako pozitivnim držimo da je vodstvo Muzeja počelo promišljati svoju veću vanjsku nazočnost u prostoru Sesveta i Prigorja. No, **takvu jednu aktivnost očekivali bismo tek nakon potpune unutarnje uređenosti**, odnosno barem uspostavljanja stalnog postava u matičnoj zgradi. Širenje na sjeverni prostor ispred Muzeja (park skulptura) i stvaranje trga na mjestu današnjeg parkinga i zelenog zapuštenog otoka ispred Zgrade općine uz dodatak financijski iskoristive podzemne garaže, u prostornom smislu nije potpuno loše. No, **u muzeološkom smislu doista dvojbenim valja smatrati postavljanje u sjeverni park zajedno i potpuno artificijelno velikih etnografskih predmeta poput preše za grožđe i krušne peći, te stvorenih predmeta na temelju arh. pronalazaka** – gipsanog odljeva rimskog miljokaza iz Jelkovca i skulpture Ikara iz Vugrovca, povećanja reljefnog lika konja s keltskog novca itd. **Slična „mješavina“** vidljiva je i na južnom trgu na kojem su se trebali naći i izmišljena gradska loggia, i povećani kip božice Fortune s Kuzelina i osamljena etno kuća itd. **Vrlo jednostavno pitanje koje smo si dosada morali naučiti**

postavljati u muzeju kod svakog komunikacijskog oblika kojeg pripremamo za posjetitelje – Zbog čega to radimo i koju poruku/htijenje/ osjećanje/ doživljaj želimo time izreći, odnosno potaknuti u onog koji gleda?, ovdje je bilo potpuno izostalo.

Iako je iz Izvješća vidljivo da se od spomenutog projekta Muzejskog trga nije odustajalo sve do završetka voditeljskog mandata 2014, moramo napisati i u ovom službenom dokumentu Konceptije kako je dobro što projekt nije pokrenut i što realizaciju nije doživio niti jedan njegov segment. Inače, njegova **pročišćenija i smislenija inačica rodila se 2009. u obliku projekta "12 skulptura u 12 javnih prostora"** (T. Dilber i V. Sokol) gdje se htjelo s 9 autorskih umjetničkih radova i trima interpretacijama arheoloških predmeta izaći i, kako navode autori, *oplemeniti* javne prostore Sesveta. Na kraju se ideja pojavila u krajnje malom mjerilu – **4 skulpture u bloku Jelkovec**. U ovoj prigodi samo **upozoravamo kako bi valjalo takve umjetničke realizacije u javnom prostoru**, a koje je inicirao Muzej, **iskoristiti za promidžbu Muzeja, barem u obliku interpretativne legende uz pojedino djelo**, a gdje bi se moglo ukazati da Muzej posjeduje djela ovog autora (ukoliko je to doista tako) i sl.

Jednako tako moramo biti pravedni i istaknuti kako je voditeljevo **promišljanje o očuvanju i prezentiranju tradicijske graditeljske baštine in situ** (potaknuto, prema usmenom iskazu, osobnim usmjerenjima pojedinih djelatnika), zabilježeno u Izvješćima kao **akcija očuvanja građevinskog nasljeđa sela Petruši**, pokretanje **akcije za rekonstrukciju etnogospodarstva u području zelene zone Sesveta** te **donacija tradicijske kuće u Adamovcu (1997) imalo daleko zreliji i ozbiljniji muzeološki ton**, ali ne i **gospodarsko i društveno održivo uporište u zajednici**.

Očevidno je nepostojanje **postava bilo stalno profesionalno opterećenje vodstvu Muzeja**. Izvješća s ponavljajućim šturim informacijama, poput književnih figura, daju o tome takvu sliku. Godine **2007. Muzej dobiva priliku za sudjelovanje u projektu „Ponovno probuđena arheološka nalazišta"**, no **tek tijekom zadnje faze i u trenutku smjene ravnatelja 2014. godine taj projekt postaje za Muzej izazovom i vjerujemo prekretnicom u njegovu djelovanju**.

Analiza postojećih resursa Muzeja (zgrada, zbirke, osoblje i dionici)

Slijedeći zadane i očekivane elemente Konceptije iz natječajne dokumentacije, na početku elaborata trebali bi se **naći ciljevi i zadaće Muzeja Prigorja Sesvete**. No, kako su oni **sastavni dio prve funkcije upravljanja – planiranja**, a koje bi morao provesti ravnatelj u zajedništvu s djelatnicima i dionicima Muzeja (odmah nakon oblikovanja poslanja i vizije), odlučili smo ovdje umjesto toga donijeti **analizu svih resursa Muzeja i odvijanja njegovih djelatnosti**, a koja je nužna za razvijanje Konceptije muzeja, pa i idejnog arhitektonskog rješenja za obje zgrade u vlasništvu Muzeja. **Na kraju smo ipak pobrojali osnovne ciljeve Muzeja**, dok zadaće predstavljaju konkretizaciju koja nije primjerena Konceptiji. Pri analizi resursa koristili smo SWOT analizu Muzeja koju su načinili sami djelatnici s ravnateljicom, jednako tako i terenske uvide, razgovore s nadležnim kustosima te dobivenu dokumentaciju o muzejskoj građi.

ZGRADA

Zgrada Muzeja Prigorja uz Crkvu Svih Svetih predstavlja **najvredniji zaštićeni spomenik kulture u također zaštićenoj urbanoj jezgri Sesveta**. Riječ je o više od dva stoljeća starom **prepoznatljivom elementu urbaniteta Sesveta**, a da se s vremenom zaboravilo kako su **on i crkva istovremeno i simboli feudalne crkvene vlasti** koja je stoljećima vladala ovim prostorima. Nažalost, **Muzej je propustio načiniti sustavno istraživanje povijesti nastanka i dijakronog korištenja svoje zgrade** i stoga se u Konceptiji koriste indirektni podaci i podaci drugih istraživača (Đ. Cvitanović, M. Nadu i ostali autori).

Prema publiciranim podacima Kurija je podignuta 1784. godine za prepošta Franju Popovića. Poznavajući kaptolsku praksu da se drvene kurije zamjenjuju postupno zidanima, moguće je da se to dogodilo i u Sesvetama. No, interpretacija nastanka **kurije u Sesevskom Kraljevcu** (marof) koji je najbliži komparativni primjer (lista kaptolskih kurija na ovom području obuhvaća još i biskupski dvor u Vugrovcu) daje slutiti da je to moguće bilo i s kurijom u

Sesvetama - Inače , **kraljevečki kaštel** , koji je bio ograđen drvenim palisadama i opkopom , u **18. stoljeću** , dolaskom novoga mirnijeg doba **mijenja izgled : grade se nove staje izvan dvorišta kaštela , uklanjaju se obrambeni zidovi te raznim pregradnjama ostaje samo manji (stambeni) dio bivšeg kaštela** Kaptol je godine 1828. ... izgradio novu kuriju , koju je dvije godine ranije projektirao zagrebački graditelj Juraj Eitner. Zgrada ima nadsvođen podrum i prizemlje a nad ulaznim vratima je istaknut portal sa rozetom... Nakon izgradnje kurije , duž istočne i zapadne strane ulice formira se majur sa raznim gospodarskim objektima. Poznato je iz izvora da su i **Sesvete dobile kaštel u 16.st.** kako bi se uspješnije oduprle napadima Osmanlija. **Njegova ubikacija tek slijedi.** No, funkcija kraljevečke kurije, premda vremenski nešto kasnija i s očevidno drugačijom dvojnomo organizacijom prostora vidljivom i na fasadi, slična je sesvetskoj. Napokon, riječ je o istom vlasniku – kanonicima Zagrebačkog kaptola koje je u Kraljevcu prema postojećim podacima zastupao upravitelj imanja, a **u Sesvetama prepozit ili prepošt** – nadređeni kanonicima jednog kanoničkog zbora. No, **sesvetska kurija imala je očevidno još jednu funkciju – služila je** (pitanje je da li odmah po podignuću ili kasnije) **kao zaustavno mjesto za diližanse**, mjesto gdje su se mijenjali konji, svratište gdje se moglo prenoćiti, okrijepiti itd. Nešto od svjedočanstava te funkcije moguće je vidjeti i na **fotografiji Sesveta iz zraka iz 1928. godine.** Mislimo pri tom na staju i štagalj sa sijenom, kasnije vidljiv jaki kolni put koji ide prema staji kroz zapadni ulaz (fotografija iz 1954). Sve su to dokazi nekadašnje funkcije Kurije, a koja je, moguće, vrlo slična funkciji zgrade Malog Kaptola u Sisku koji smo već spominjali (**iaako su tamo boravili lađari, a u Sesvetama kočijaši i putnici**).

Nema dvojbe kako se **u I katu** sesvetske Kurije nalazio **reprezentativniji stan** pripremljen za prepošta, kanonike ili njihove goste, dok **je prizemlje i podrum imalo otvoreniji karakter**, namijenjen ostalim društvenim skupinama i **javnim poslovima**. Podsjećamo kako su **kanonici** Zagrebačkog kaptola već u 2. polovici 15.st. **prodavali u svojim kurijama vino**, odnosno **držali gostione**, a za koje je 1484. izdana zabrana da u njih dolaze i noće žene lakog morala (M. Houška). **Kaptolske krčme** se spominju u literaturi u Vugrovcu, Kraljevcu i Sesvetama i moguća je da se spomenuta sesvetska nalazila u blizini Kurije ili u samoj Kuriji (Na fotografijama Kurije iz 1954. nazire se oslik u obliku vitica loze i tim će tragom također valjati

istraživati!). Kuriija **ima svoj podrum ili pešnicu ispod dijela prizemlja** i koji je zasigurno imao svoju funkciju kao najhladniji dio zgrade – čuvati vino i ostale namirnice. Tamo se nalazi danas kafić.

Godine 1903. Kaptol je prodao ovu zgradu i u nju se, najvjerojatnije dvije godine kasnije uselila općinska administracija, a poslije 2.svjetskog rata mnogobrojne kulturne i informativne ustanove, poput Gradske knjižnice itd. Iz usmenih razgovora imamo potvrdu da se ovdje nalazio i poštanski ured kao ostatak tzv.*kambijature* – mjesta promjene i odmora konja poštanskih kočija.

Muzej danas ima na raspolaganju i već spomenutu **staju**, odnosno objekt majura koji je tijekom vremena pretvoren u **bezličnu, više puta pregrađivanu prizemnu zgradu** prekrivenu salonit pločama, a koju koristi ponajviše za depo (tzv.prijemni depo). Tu dvorišnu zgradu koristi za svoje probe i sastanke i **KUD Sesevete i Sesevetske mažoretkinje**, dok **desno prizemlje Kuriije koristi matični ured općine** (tzv. vjenčalonica) **te stranka HDZ**. Odmah pri prvom posjetu Muzeju dali smo do znanja **kako u muzeološkom smislu te podstanare valja smatrati dionicima Muzeja**, a aktivnosti koje oni provode nisu u potpunoj suprotnosti djelatnostima Muzeja kao otvorenog mjesta u kojem se reprezentiraju identiteti Seseveta i Sesevetskog prigorja.

Analizirajući zgradu metodom sagledavanja njenih jakosti i slabosti (upozoravamo kako se mogućnosti i prepreke iz SWOT analize više koriste za analizu okoliša u kojem poslovna organizacija djeluje!) stručni tim Muzeja **uočio je daleko manje snage u samoj zgradi** (smještaj u centru, dobra prometna povezanost i zgrada kao kulturno dobro), **nego li slabosti**, posebice onih koji se odnose na **nedostatak i neprikladnost prostora**, pa i **loše građevinsko stanje** zgrade, nesigurnost posjetitelja itd. Očividno je prostor Kuriije, unatoč dobre pozicije u središtu Seseveta, blizini autobusne, pogotovo željezničke stanice (kroz koju prolazi prigradska i ostale željeznice), aure kulturnog dobra koja sama po sebi može privući posjetitelje ili samo prolaznike kroz Sesevete i zadnjeg preuređenja unutrašnjosti (adaptacija potkrovlja 1988/89.

za potrebe stalnog postava), **doživljen kao jedan od najproblematičnijih resursa Muzeja. I moramo se u tome s njima djelomično složiti.**

Dobro je poznato kako **svaki navod iz SWOT analize može**, uz dodatak interpretacija, **nalaziti se ne samo na strani jakosti, nego i slabosti.** Upravo se to dogodilo sa Zgradom sesvetske Kurije. U **njene jakosti svakako pripada lokacija** – smještena je u samom središtu četvrti, no **istovremeno ona može stajati i na strani slabosti.** Uz nju prolazi iznimno **jaka prometnica** koja se tu **račva** (prema Varaždinu i prema Dugom Selu odn. Bjelovaru i sve do Osijeka). Da bi se tom prometnicom došlom do Muzeja, potrebno je opet isključiti se iz te arterije i skrenuti i **uz zgradu općine i ući na parking** koji se smjestio na izvornom velikom Kurijinom prostoru i potpuno ga obezvrijedio. **Kao primarni ulaz u Muzej tada se nameće onaj južni. Javni autobusni gradski prijevoz prilazi bliže i humanije Kuriji, omogućavajući posjetitelju ulaz s glavne i reprezentativne sjeverne strane.** Što se tiče posjetitelja koji u Sesevete dolazi željeznicom, a koji je u najboljoj prometnoj poziciji, također dolazi na južni ulaz Kurije. I to su elementi koje oni koji daju novo idejno arhitektonsko rješenje moraju uzeti u obzir.

Što se tiče same Kurije, riječ je o **relativno manjem objektu**, dužine samo 21 m itd. (Vidi snimak postojećeg stanja!) i još k tome zaštićem kulturnom dobru. Dakle, po tim elementima **njena je jakost da je prostorno primjerena ljudima**, ali i da **može biti uključena u naraciju o životu krajem 18.st. i početka 19.st na kaptolskim imanjima, ali i onovremenim svratištima i zaustavnim postajama diližanse** itd. S druge strane, možemo doista pobilježiti mnoštvo

slabosti koje ona generira – **ograničeni prostorni moduli** koji se jedino uz dozvolu konzervatora mogu dovesti u obujam upotrebljiv za grupu od 25 posjetitelja/učenika, vidljivi i **zadani svodni elementi u prizemlju** koji se ne smiju ukloniti (ali mogu doprinijeti i reprezentativnosti i osjećaju povijesnosti prostora kao jakosti), **zahtjevnije rješenje za kretanje invalida unutar zgrade** (podizne rampe ili lift) do I kata i potkrovlja itd.

Što se **dvorišne zgrade** tiče, a za koju smo sigurni da se barem nalazi na prostoru ranije staje, ma kako neugledno i loše prostorno uređena i organizacijski vođena u ovom trenutku, u njoj vidimo zapravo **beskrajne mogućnosti u smislu funkcionalnog uređenja za potrebe Muzeja**, a o čemu ćemo dodatno raspraviti kad ćemo govoriti o predloženoj prostornoj koncepciji, odnosno o grupiranju i povezivanju svih funkcionalnih prostora Muzeja.

Na kraju, ono što smo također zapazili kao **slabost**, a koju će se morati prebroditi u idejnom arhitektonskom rješenju jest velika udaljenost ili bolje **razdvojenost dviju zgrada u posjedu Muzeja**, a koja uzrokuje **nemogućnost promišljanja stvaranja svojevrsnog muzejskog kompleksa**. No, **spajanje se može ostvariti na različite druge načine, od parternog do urbanog i hortikulturalnog uređenja, ali i zajedničkih događanja u obje zgrade.**

ZBIRKE I DOKUMENTACIJA

Uvid u zbirke Muzeja ostvaren je iščitavanjem publikacija Muzeja, ponajviše kataloga izložbi, razgovorom s nadležnim kustosima i dobijanjem na uvid dokumentacije svih zbirki. Inače, moramo naglasiti da je podjela Muzeja na zbirke od samog osnutka Muzeja pa sve do 2014. godine bila iznimno jaka i vidljiva i u izložbenom programu Muzeja, posebno spomenutoj stalnoj izložbi *Slike iz kulturne prošlosti Sesvet.prigorja* i planiranom novom stalnom postavu. Predlažemo da se to promijeni, no o tome će biti riječi u kasnijim poglavljima Konceptije.

Arheološka zbirka

Muzej Prigorja započeo je svoje formiranje ponajprije zahvaljujući arheološkim istraživanjima i stoga ne treba čuditi da je arheološka zbirka najstarija zbirka Muzeja, a unutar koje je zahvaljujući višegodišnjem osobnom usmjerenju prema sustavnom istraživanju jednog lokaliteta – dakako, govorimo o Kuzelinu, došlo do **formiranja uvjetne zbirke** koja je nazvana za potrebe ovog projekta **Zbirka kastruma Kuzelin**. Prolazeći kroz bazu od 1732 predmeta, a među kojima **doista prevladava obrađena građa** (napominjemo s minimumom podatkovnih kategorija) **s Kuzelina**, metal se posebno ističe, te manji broj pokretnih predmeta s lokaliteta antičkih *villa rustica*, Kuzelinu najbližih, u Fertiću, Glavnici Donjoj i Moravču – **Drašćici uspoređujući sliku Kuzelina kao nalazišta stečenu na temelju publiciranih radova i predavanja**, doživjeli smo svojevrsno iznenađenje. Očekivali smo da će gotovo 40godišnja istraživanja na svjetlo dana iznijeti znatniji broj predmeta. No, to se nije dogodilo. Napominjemo kako revizija materijala s Kuzelina, jednako kao i rad na keramici još uvijek nije dovršen. **I to treba imati posljedice na prostorno određenje svih muzejskih funkcija**. Jednako tako vjerujemo da će daljnja arheološka istraživanja ipak ojačati taj arheološki materijalni svijet u Muzeju, a i pomoći da se **interpretiraju nepokretni nalazi in situ**. U spomenutoj bazi nalaze se i dva važna pojedinačna arheološka predmeta pronađena na prostoru jugoistočnih šljunčara koja formalno izlaze iz prostora Sesveta. Mislimo pri tome na keltsku vojnu kacigu te impresivni 15.stoljetni monoksil koji je poslužio kao mjerna jedinica pri razvijanju prijedloga prostora depoa u dvorišnom objektu. Arheološka djelatnost uvijek generira ne samo velike

količine pokretne građe različite vrijednosti (poznato je kako tek 3% ulazi u stalni postav), nego i dokumentacije istraživanja, a koja u MP, prema usmenom iskazu, iznosi više desetina kutija.

Povijesna i Zbirka Domovinskog rata (u osnutku)

Koliko smo uspjeli u razgovoru razumjeti **Povijesna zbirka je zapravo najmlađa zbirka**. Broji 813 predmeta i sastoji se ponajviše od dvodimenzionalne građe koju bismo najlakše mogli opisno sažeti prema sljedećim grupama – papirnati novac, fotografije i nešto razglednica, administrativni spisi (posebno **zanimljivi dokumenti koji svjedoče o diobi** zadružnih dobara i prestanku života zadruga krajem 19.st kao središnjih oblika življenja u užoj Hrvatskoj i Vojnoj Krajini), nekoliko značajnih povelja, nešto medalja i odlikovanja, časopisi koji su izlazili za vrijeme 2.svj.rata i izdavani su od strane NOV-a itd.. Držimo kako jedan predmet zaslužuje posebnu pažnju, iako nije vizualno dojmljiv, ali je zato sadržajno. Mislimo na **Pervu domaću povjestnicu (1875)** koju je sastavio Andrija ml. Galović. Što se tiče predmetnih grupa, teško je ne uočiti grupu predmeta koji se tiču povijesti **Hrvatskog sokola** općenito i njegova sesvetskog ogranka te sportskog društva **Radnik**. **Zbirka nije bogata**, no kako su različiti povijesni segmenti Sesveta i Prigorja odlično obrađeni u katalogima izložaba koje je potpisao nekadašnji kustos prof. Mladen Nadu (a i njegov nasljednik Damir Fofić), držimo kako **zbirka ima dovoljno uporišta**, uz promišljene posudbe iz Hrvatskog povijesnog muzeja, Kaptolskog arhiva i sl, **za naraciju u okviru stalnog postava**.

Što se suvremene povijesti tiče, iz razgovora s kolegom A. Benažićem shvatili smo **kako je u relativno kratkom roku moguće ne samo formalno nego i stvarno stvoriti Zbirku Domovinskog rata**. Neki od predmeta nalaze se već u pohrani Muzeja. I sam je kustos bio branitelj u sastavu 144. sesvetske brigade i kao takav razvio je suradnju s relevantnim dionicima/ sudionicima Domovinskog rata iz Sesveta i Prigorja koji čuvaju memorijalnu građu vezanu uz to suvremeno povijesno razdoblje promatranog prostora. **Izuzetno pozitivnim držimo da je intelektualni dio zbirke** u obliku snimanja svjedočanstava već jednim dijelom stvoren. Za potrebe ove Konceptije važno je istaknuti kako na spomenutom **sesvetskom**

području nije uspostavljena niti jedna memorijalna točka, soba ili slični oblik sabiranja i izlaganja materijalne i nematerijalne baštine Domovinskog rata i to također mora utjecati na promišljanje o stalnom postavu Muzeja.

Likovna zbirka

Likovna zbirka **plod je ponajviše galerijske djelatnosti Muzeja** (ostavljanje djela Muzeju nakon samostalnog ili grupnog izlaganja), a manje neke promišljene politike sabiranja. Zbirka broji 448 jedinica, premda su u njega uvrštene i grafike koje pripadaju mapama. U Zbirci su zastupljena djela načinjena različitim likovnim tehnikama, uglavnom dvodimenzionalna, dok je skulpture, malih dimenzija poradi problema izlaganja i čuvanja većih djela, relativno malo. **Djela koja se mogu tematski/sadržajno dovesti u vezu s identitetima Sessvetskog prigorja su mapa serigrafija Josipa Generalića**, nastala na temelju pjesama najpoznatijeg prigorskog književnika Dragutina Domjanića (1989), **ciklus ulja na platnu na temu kurija J. Coreja** (1991-1995) i još nekoliko pojedinačnih umjetničkih djela koja predstavljaju različita viđenja prigorskih pejzaža, likova poznatih osobnosti i sl. Voditelj zbirke ukazao je i na **opus Z. Nežića**, njegove crteže kuriji i interpretacije sela Petruši, a koje bi se također mogle uklopiti u interdisciplinarno koncipirani postav.

Etnografska zbirka

U bazi podataka ova zbirka broji 2096 predmeta, dok je u usmenom iskazu taj broj narastao na oko 2600 primjeraka. Po tome je ona **najveća zbirka Muzeja**. U smislu materijalnosti, odnosno obujmu i zahtjevu za prostornim smještajem također je riječ o najvećoj zbirci. Prema pisanju Zbirka se počela razvijati unutar Muzeja odmah po osnutku 1977, no gledajući u usporedbi s ostalim zbirkama Muzeja, **njeno je širenje i priljev građe bio definitivno veći od Arheološke zbirke** kojoj se u MP davao najveći naglasak.

Među etnografskim predmetima uočili smo i **one koje bismo mogli nazvati i kulturno-povijesnim**. Sažeto gledajući sve ih je moguće opisati u **sljedećim većim grupama – kućni tekstil** (plahte, jastučnice, prekrivači, malo zidnjaka i puno ručnika), **marame i paculice**,

ostali **dijelovi muške i ženske nošnje** (dijelovi dječje nisu uočljivo zastupljeni), veći komadi odjeće poput kabanica i ženskih kaputića, **dijelovi namještaja** koji pripadaju i seoskoj i građanskoj sredini (ormari, krevet, komode, kuhinjski namještaj, držači za tanjure i sl), **predmeti vezani uz proizvodnju platna** (2 veća tkalačka stana i nešto dijelova, kolovrat i sl), uz **proizvodnju maslaca i mlijeka** (mnoštvo vrčeva za mlijeko), uzgoj žitarica, kuhanje i pečenje, posebice **predmeti vezani uz proizvodnju i konzumaciju vina** (pomagalo za čišćenje kolaca, brente, bavče itd). Što se tiče građe koja može reprezentirati karakteristične nošnje ovog kraja razapetog između Zagorskog (sjever) i Posavskog kruga (jug), u usmenom razgovoru shvatili smo kako Muzej obiluje predmetima koji mogu **odlično reprezentirati prijelazno razdoblje industrijalizacije nakon 2.svjetskog rata** i gdje se vidi utjecaj industrijske proizvodnje. **Zasebnu skupinu sačinjavaju fotografije** koje uz snimanje kazivačica čine, kako je to naglasila i kustosica mr.sc. J. Vondraček Mesar, **najvažniji dio zbirke jer omogućuju kontekstualnu interpretaciju građe**. Pažnja se pridavala i bilježenju karakterističnog govora Sesevetskog prigorja u Prepuštovcu itd.

Najveći predmet zbirke predstavlja **kočija tzv. šlavuner**, koja je 2003. ušla u fundus, bila konzervirana i javnosti predstavljena. I njene dimenzije i priča o obitelji Hrustić i vinogradarstvu ispod Planine Gornje također daju dobro uporište za korištenje u prezentaciji.

Uz Etnografsku zbirku spominjemo i **bogatu dokumentaciju koja se tiče tradicijske graditeljske baštine Seseveta i Sesevetskog kraja (više tisuća fotografija)**, a koja predstavlja odličnu osnovu za različite komunikacijske uratke – već pripremane izložbe, web-sadržaj posvećen tome, cd odnosno dvd uratke kao proizvode Muzeja itd.

Napokon valja naglasiti kako je i raniji ravnatelj osjećao nedostatak prirodoslovnog materijala u fundusu, jer je predvidio radno mjesto kustosa prirodoslovno-ekološke zbirke. Priložio je i prvi mogući predmet te zbirke – donirani **fosil školjke**. No, ovom temom morat će se ciljano pozabaviti novo vodstvo Muzeja. **Naš stručni stav je kako Muzej ne treba kustosa – prirodoslovca, nego da može pokriti istraživanje prirodnih vrijednosti i specifičnosti**

Sesvetskog prigorja, posebice flore u sub-mediteranskom dijelu Prigorja, **suradnjom s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom i sl. ustanovama, a onda to samostalno reprezentirati u postavu.**

Zaključno, gledajući Muzej kroz perspektivu njegovih zbirki (a što je ostalo gotovo nedodirnutu u SWOT analizi samih djelatnika Muzeja), moramo reći kako se fundus nije razvijao planski, u skladu s politikom sabiranja (nekadašnja politika odnosno plan otkupa), nego stihijski. Zato i fundus djeluje fragmentarno i neujednačeno. Iako više ne djelujemo identificirajući se s onim što posjedujemo (zbirke), nego s potrebama posjetitelja, uvođenje sustavnog pristupa sabiranju i usmjeravanja razvoja zbirki možemo staviti u predložene ciljeve djelovanja Muzeja u idućih pet godina.

OSOBLJE MUZEJA

Kolektiv Muzeja prigorja Sesvete sačinjava trinaestoro zaposlenih. Iz **Pravilnika o unutarnjem ustroju i načinu rada Muzeja Prigorja** razvidno je kako je vizija ranijeg ravnatelja glede potrebnih muzejskih profesija i njihova broja u Muzeju gotovo potpuno realizirana. Jedino što valja smatrati neispunjenim je spomenuto odsustvo **kustosa predviđene prirodoslovno- ekološke zbirke**. Jednako tako osoblje Muzeja naglašeno je organizirano prema zbirkama, a što predstavlja tradicionalnu organizaciju koja se danas već počinje napuštati (pojednostavnjeno rečeno jedan kustos – jedna zbirka).

DIONICI MUZEJA

Razmišljanje oko ciljane publike svakako se preklapa s razgovorom o svim dionicima Muzeja prigorja Sesvete. Pod **dionicima** – engl. *stakeholders* - **valja smatrati sve koji su na bilo koji način spojeni i zainteresirani ili utječu na djelovanje Muzeja i obrnuto**. Osnovna podjela dionika jest **podjela na one unutarnje i vanjske**. Među **unutarnjima** se uz osoblje, volontere nalazi i publika koja dolazi u muzej. Naravno, u slučaju Muzeja Prigorja u Sesvetama unutrašnjim dionicima treba smatrati i matični ured, i stranačko osoblje HDZ-a i KUD Sesvete,

pa i Sesevetske mažoretkinje. Svi oni na različite načine utječu na djelovanje Muzeja, ali i obrnuto.

Vanjske dionike treba pažljivo identificirati i potom slijedi njihovo mapiranje, a za koje mi u ovoj prilici nemamo dovoljno niti vremena niti ulaznih podataka. **Dionike treba povezati u grupe** i to **prema sličnosti interesa** koje imaju u odnosu na muzej te **potom prikazati odnose među grupama i prema muzeju**.

U odnosu na postave, izložbe, radionice i akcije Muzeja kao važna interesna skupina dionika javljaju se **svi oni koji od Muzeja mogu i trebaju očekivati edukaciju**, premda u neformalnom okolišu. To su svi državni i privatni dječji vrtići (vjerski)i, osnovne i srednje škole, ali i starački domovi itd. U tu skupinu pripadaju i fakulteti, posebno Filozofski i njegov Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju s kojima je suradnja vidljiva u Izvješćima.

Druga zanimljiva interesna skupina vanjskih dionika može se formirati **oko programa Galerija Kurija**. To su HDLU, ULUPUH, LIKAMSES, HZSU i Mansarda. Sve njih povezuje interes za izlaganjem i promoviranjem u Muzeju, a Muzej u njihovom članstvu ima potencijalne posjetitelje svojih izložbi, jedanput i postava, a i izvor za nabavu umjetničkih djela za svoj fundus ukoliko odluči nastaviti s tom politikom skupljanja. Dioncima spomenutog programa mogli bi smatrati i **privatne kolekcionare umjetnina** na području Seseveta (gospodin T. Dilber raspolaže njihovim imenima), a s njima se preklapaju i privatni kolekcionari ili samo posjednici ostalih vrsta građe itd. **Vanjskim dionicima mogu se pokazati i druge umjetničke galerije u Sesevetama i Prigorju** ukoliko surađuju s Muzejem (Oblok KS, VB galerija, Galerija u župnom dvoru u Vugrovcu itd). No, njih jednako tako valja uzeti ozbiljno u obzir prilikom ponovnog razmatranja koncepcije rada galerije u Kuriji.

Vanjski dionici Muzeja, a koji mogu postati i onim unutarnjima, **vlasnici su tradicijskih građevinskih objekata, kolekcionari etnografske građe** – Muzej Moravča u istoimenom

mjestu na Medvednici i Zavičajna zbirka Rugvičke posavine Lovrinčević i sl. KUD-ovi i dalje ostaju prirodni dionici Muzeja, a što su i sami zaposlenici uočili radeći na SWOT analizi Muzeja.

Bitnu grupaciju dionika čine **različita strukovna udruženja** – HMD (posebno Sekcija za muzejsku pedagogiju), ECOVAST, HAD itd. U Muzeju su svoje sastanke i djelovanje imali i članovi Rotary kluba, Matice hrvatske, Gljivarskog društva itd.

Posjetitelji Muzeja

Marketinško istraživanje posjetitelja Muzeja Prigorja nije, dakako, bilo moguće provesti zbog kratkoće vremena u kojem je Konceptija trebala nastati. Muzej do prije nekoliko godina **nije vodio evidenciju najavljenih posjeta** među kojima su, saznali smo iz razgovora s nekadašnjom i sadašnjim muzejskim pedagogom, pretezale i **pretežu (osnovno)školske grupe**. Nažalost, Muzej ne naplaćuje ulaznice za svoje povremene izložbe, a izložba koja je trebala biti stalnija – *Slike iz kulturne prošlosti Sesevetskog prigorja* – skinuta je ubrzo nakon otvaranja i stoga kvantitativni podaci poput broja ulaznica nisu mogli pomoći u razumijevanju strukture posjetitelja. Jedina pomoć za to bila su već spomenuta **Izvešća zagrebačkih muzeja**.

Pojedine godine, primjerice 1998-2000, imaju iskazan isti okrugli broj posjetitelja i time izazivaju sumnju u točnost podataka, no unatoč tome morali smo se osloniti na brojke iskazane u izvješćima. One su pokazale kako je oko 6500 posjetitelja **maksimalan** godišnji broj posjetitelja u Muzeju prigorja, dok je 2009. registrirano blizu 3000. I to je neki raspon između kojeg bi trebalo tražiti srednju vrijednost. **Muzej Prigorja u Sesvetama prema vrsti, građi, lokaciji i opsegu ponajviše slični Gradskom muzej Sisak, a možda još i više Muzeju Turopolja u Velikoj Gorici.** Stoga ne čudi kako su i njihove brojke posjetitelja, koliko smo uspjeli zapaziti, vrlo slične onima u Sesvetama.

Broj posjetitelja Muzeja Prigorja izdvojen tablično iz spomenutih izvješća:

GODINA	BROJ POSJETITELJA
1994.	400u postavu, 4100 na izložbama
1995.	1500 u postavu, 1500 na izložbama
1996.	300 u postavu, 5750 na ostalim izložb.
1997.	5000 posjetitelja
1998.	5000 posjetitelja
1999.	5000 posjetitelja
2000.	5000 posjetitelja
2001.	4600 posjetitelja
2002.	6300 posjetitelja
2003.	6500 posjetitelja
2004.	6000 posjetitelja
2005.	3300 posjetitelja
2006.	4350 posjetitelja
2007.	4350 posjetitelja
2008.	4380 posjetitelja
2009.	3092 posjetitelja
2010.	6124 posjetitelja
2011.	6254 posjetitelja
2012.	5144 posjetitelja
2013.	6390 posjetitelja

Muzej Prigorja ima i korisnike informacija koje posjeduje, posebice one koji rade na diplomskim ili maturalskim radovima. Njihov broj nije velik, 5-10 godišnje, no mora ih se uzeti u obzir kod oblikovanja edukacijskih i knjižničnih prostora.

Dan kad Muzej ima posebno velik broj posjetitelja (tzv. pick day) jest zapravo noć i to ona u kojoj se provodi već tradicionalna muzejska manifestacija **Noć Muzeja**. Taj broj u nekoliko večernjih sati, prema iskazu muzejskog pedagoga, **iznosi između 350 i 500 posjetitelja**, a što se čini maksimalnim dnevnim brojem (uz kontrolirani ulaz i praćenja događanja) koji su uzeli u obzir autori idejnog rješenja prilikom oprostorenja servisnih korisničkih aktivnosti.

Što se tiče distribucije posjetitelja na pojedinim izložbenim projektima i ovaj muzej, kao i mnogi u Hrvatskoj, poznaje sindrom brojnijih posjetitelja na dan otvorenja, a manju opterećenost kasnije i to će biti poseban izazov za vodstvo Muzeja kako strateški to nadvladati.

Dosadašnje najviše nazočne posjetitelje – **školske grupe – uzeli smo u obzir prilikom zajedničkog rada na idejnom arhitektonskom rješenju Kurije.** Mislimo pri tome kako nam je **jedan školski razred – danas broje do 25 učenika – bio modul** kod promišljanja prostora Muzeja namijenjenih posjetiteljima, posebice prostora stalnog postava, a u našoj konkretnoj situaciji i postava Arheološke zbirke kastruma Kuzelin.

Vjerujemo kako je i vodstvo Muzeja svjesno da je rad na povećanju broja posjetitelja jedan od najvažnijih ciljeva u idućih pet godina!

Zgrada Kurije nije osposobljena za prihvata osoba s invaliditetom i arhitekti su i ovaj problem ozbiljno uzeli kod razvijanja novog idejnog rješenja te zgrade, a jednako tako i one dvorišne.

Prijedlog glavnih ciljeva i zadataka Muzeja:

- 1. Uspostaviti komunikaciju s dionicima Muzeja i uvjeriti ih kako je potrebno da njihovi predstavnici sudjeluju u zajedničkom donošenju ciljeva MP!**
- 2. Provesti reviziju svih zbirki i odrediti politiku sabiranja MP!**
- 3. U skladu s ciljevima Muzeja i s poslanjem i vizijom te politikom sabiranja donijeti novi strateški plan!**
- 4. Istovremeno cijelo vrijeme raditi na prisutnosti Muzeja u javnosti!**
- 5. Orijentirati se na posjetitelje i raditi na njihovom povećanju!**
- 5a Sve stručne snage usmjeriti na uspostavu stalnog postava i studijski dostupnih zbirki Muzeja!**
- 5 b U okviru orijentiranosti na posjetitelje, započeti s istraživanjem posjetitelja i potrebama posjetitelja muzeja, osobito se to odnosi na prethodno istraživanje mišljenja posjetitelja o temama koje bi voljeli vidjeti u stalnom postavu Muzeja, ali i na formativnu evaluaciju postava (za vrijeme njegove realizacije)!**
- 5 c Istražiti sadržaje koji bi se mogli/trebali naći u stalnom postavu Muzeja, osobito povijest Kurije, pitanje njenog graditelja, promjena funkcija tijekom vremena te druge relevantne teme (pr. Sesevetska lijevaonica umjetnina)!**

Koncepcija Muzeja

KONCEPCIJA U UŽEM SMISLU

Muzej Prigorja u Sesvetama ne može izbjeći svoje **administrativno određenje u sustavu muzeja u RH. Riječ je o lokalnom muzeju** koji je, prema njegovim zaposlenicima i izjavi o poslanju i viziji, jasno okrenut prostoru Sesevetskog prigorja i Sesveta, njihovoj baštini. No, na prvom mjestu okrenut je kreativnom djelovanju, ali i svojim posjetiteljima.

U razgovorima s **osobljem** izašla su na svjetlo dana i **njihova razmišljanja o poslanju i ulozi ovog Muzeja ili muzeja općenito te samo razmišljanja glede građe**. Uočili smo ih i zabilježili (i po potrebi polemizirali s njima) jer su na svoj način utjecali na prijedlog opće koncepcije djelovanja Muzeja Prigorja u Sesvete, pa i na koncepciju postava i postava Arheološke zbirke kastruma Kuzelin.

Prvo bismo **istaknuli razmišljanje kako se Muzej mora vratiti identitetima čitavog prostora Sesevetskog prigorja** i prostornim točkama i fenomenima koje valja osvijestiti stanovnicima i posjetiteljima. Smatramo ovo mišljenje ispravnim. Naglašavamo kako taj povratak ne mora značiti nužno i sabiranje predmeta, nego svakako dokumentiranje i bilježenje mjesta gdje se za njih brine, izvodi i sl.

Drugo razmišljanje odnosi se na **značaj kojeg muzej ima u zajednici** i kako on, kad preuzme baviti se nečime, **daje dignitet** tomu. Iako je riječ o tradicionalnom razmišljanju koje vidi muzej kao autoritet, valja ga uzeti u obzir. Primjerice, izlaganje dječjih crteža i radova u Muzeju Prigorja (a što je Muzej nebrojeno puta iskusio) daje im dignitet, jednako je i s memorabilijama iz Domovinskog rata ili nekim drugim predmetima. Izlaganje u okruženju Muzeja znači i približavanje njihovim stvarateljima i/li posjednicima i činjenje od njih pravih dionika Muzeja.

Treće razmišljanje tiče se **funkcije muzeja općenito, a koji se još uvijek vidi kao sveobuhvatna banka predmeta/podataka.** Nažalost, vrijeme razumijevanja lokalnog/regionalnog muzeja kao takvog mjesta, mjesta koje može pohranjivati sve oblike, sva svjedočanstva života u određenom razdoblju na određenom prostoru, prošlo je. Pod utjecajem globalističkih financijskih problema, ali i suvremene paradigme muzeja, sabiranje nije više njegova dominantna funkcija. **Dapače, puno je važnije od onoga što imamo, postalo što i kako radimo s onim što imamo.** Obzirom da je u Muzeju Prigorja u Sesvetama fundus toliko neujednačen, a u odnosu na identitete prostora kojeg bi trebao zastupati, i nepotpun, trebat će pronaći **neku mjeru između aktivnog sabiranja i razvijanja svih mogućih oblika komunikacije s posjetiteljima na temelju predmetnog svijeta koji postoji.**

Kao četvrto nas je **zainteresiralo promišljanje kako predmet sam nema vrijednost i značenje, ukoliko ne postoji jasno zabilježen njegov kontekst stvaranja,** uporabe i sl. Posebnu ulogu u tome imaju fotografije. Posjedovati fotografije koje mogu svjedočiti o funkciji, uporabi i značenju predmeta puno je važnije od posjedovanja predmeta. Držimo ovo također ispravnim i suvremenim stavom.

Dakle, naše je mišljenje da Muzej prigorja Sesvete ne može pobjeći od koncepcije muzeja spojenog s jednim teritorijem/prostorom, a čije identitete treba istraživati, dokumentirati i prezentirati javnostima. Pri tome nije od presudne važnosti da se materijalni i nematerijalni dokazi tih identiteta (u obliku dokumentacije) prikupe i čuvaju u Muzeju. Daleko je važnije da Muzej zna gdje ih je moguće pronaći i tko se njima predano (ili manje predano) bavi, razvije suradnju s tim pojedincima i ustanovama, a **prijenos u Muzej ostavi za krajnji trenutak kad se građa na svom izvornom mjestu nađe u opasnosti.** Podsjećamo **kako bi se Muzej trebao baviti ne samo pozitivnim identitetima, nego i onim negativnim.** Time bi mogao pomoći zajednici da se bolje nosi s negativnim identitetima, a koji najčešće podrazumijevaju i tzv. **tešku baštinu** (pr.djelovanje vojnih postrojbi NDH na prostoru Sessv.prigorja i sl). No, prije svih **Muzej se treba posebno usmjeriti na identitete kojima se ne**

bavi niti jedna baštinska institucija u Hrvatskoj. Razlikovni element je bitan za promidžbu, ali i za marketing muzeja!

Muzeji danas postaju sve više mjesta za zaborav stvarnosti, mjesta za pričanje priča pomoću stvarne ili virtualne građe i sl. Posjetitelji MPS neće biti samo članovi zajednice u kojoj on djeluje (Muzej kao mjesto za razvijanje osjećaja pripadnosti, zavičajnosti), nego i oni koji kroz taj kraj prolaze – putnici, turisti. Nema sumnje kako u odnosu na njih Muzej mora istaknuti svoje slikovite/privlačne, pa i začudne identitete (tradicijnska seoska baština i običaji – dijelovi narodne nošnje poput paculice, svadbeni običaji, ali i pogrebni koji su u etapi istraživanja; život Kurije kao poštanske zaustavne postaje i sl).

ODNOS S DIONICIMA I JAVNOSTIMA KAO DIO KONCEPCIJE

Nismo bez razloga među ciljeve Muzeja istaknuli nastojanje oko stalne vidljivosti u javnosti ili, bolje, u javnostima. Ono je iznimno bitno. Kontakt s dionicima mora biti što prije uspostavljen.

Jednako tako **Muzej u najhitnije vrijeme mora početi stvarati mjesečni informativni materijal (ne mora biti tiskan) s događanjima, aktivnostima, otkrićima itd. a koji će redovito slati na adrese pojedinih dionika.**

Vidljivost Muzeja treba se uspostaviti i u Željezničkoj stanici Sesvete gdje u čekaonici ima prostora i za najave događanja i izložaba i za plakate. Razvoj dodatnih proizvoda u suradnji s Hrvatskim željeznicama, **poput muzejskog vlaka koji vodi u prošlost Sesveta i Prigorja i na druge lokalne manifestacije i sl.** također smatramo dobrom strategijom. Do njene realizacije valjalo bi se izboriti bar da **se uz Željezničku stanicu nalazi turistička oznaka za muzej.**

Jednako tako zalažemo se da se **Muzej i njegova tekuća događanja nađu oglašena na baneru iznad ceste** koja prolazi ispred Muzeja ili **na tabli** u blizini semafora (s obje strane) kako bi mogli privući ili barem usaditi informaciju vozačima i putnicima.

Jedanput kad se otvori stalni postav trebat će **osnovati Klub prijatelja Muzeja**, a u školama – višim razredima osnovne škole i svim razredima srednje – potaknuti **osnutak Kluba mladih muzealaca**. Primjerice, kolega Batorović u Iloku uspio je okupiti mlade zainteresirane za rad muzeja koji su pomagali u pranju keramike i sl. jednostavnim poslovima.

KONCEPCIJA U ODNOSU NA OSOBLJE

Savjetujemo da se **Muzej Prigorja Sesvete organizira u odnosu na svoje funkcije i osoblje okupi u četiri skupine**: oni koji se bave **vođenjem i administracijom** (ravnatelj, tajnik i šef računovodstva), oni koji se bave **upravljanjem zbirka i dokumentacijom** – restaurator, muzejski tehničar/preparator i dokumentarist, oni koji se bave **istraživanjem lokaliteta, terena i prikupljene građe** (kustosi, a od kojih se neki mogu rasporediti i u druge skupine dijelom svoga vremena) te oni koji se bave **komunikacijom i radom s posjetiteljima** (osoba zadužena za marketing i odnose s javnostima, muzejski pedagog).

KONCEPCIJA U ODNOSU NA OSNOVNE DJELATNOSTI

Galerijska djelatnost

Kustos likovne zbirke od 1991. uspostavio je stalnu izložbenu djelatnost u prizemnom prostoru – **Galeriji Kurija**, a koja se nalazi u registru priznatih galerijskih prostora ULUPUH-a. Njeno djelovanje, uostalom kao i djelovanje unutar ostalih djelatnosti, zahtijeva preispitivanje u koncepcijskom smislu. Što se Galerije Kurije tiče, predlažemo tu **dodatne mogućnosti odabira radova za godišnju manifestaciju sesvetskih likovnih umjetnika : uvođenje gosta - kritičara, gosta - umjetnika, gosta – galerista, tematsko ili organiziranje po tehnikama, angažirano interpretiranje aktualnih zbivanja** (pr. izostalo je likovno interpretiranje Kuzelina) i sl.

Inače, mislimo kako je Muzej u ranijim godinama svog djelovanja propustio mogućnost osigurati za **galerijsku djelatnost najidealniji prostor. To bi bila kuća u Sesvetama u Bjelovarskoj 34**, a koja je od 1985. zaštićeno kulturno dobro i u kojoj se nekada nalazila privatna ljevaonica umjetnina. **Kustosa Likovne zbirke uputili smo na pronalazak dokumentacije/fotografija vezanih za ovaj prostor i djelatnost.** Riječ je doista o

jedinstvenom prostoru, ali i djelatnosti. Unutrašnje uređenje radionice (zajedno s gipsanim odljevima) nije preživjelo, no **dobro istraživanje ove teme (idealna tema za diplomski rad jednog budućeg povjesničara umjetnosti ili muzeologa iz Seseveta) bi omogućilo** barem razvijanje priče o ovom prostoru, kad je već teško zamislivo stvaranje podloge za prirodnije izlaganje umjetnina na povremenim izložbama upravo u njemu.

Istraživačka djelatnost

Savjetujemo na neko vrijeme **smanjiti arheološka istraživanja u prostoru Prigorja, a usredotočiti se na istraživanja nužna za razvijanje stalnog postava Muzeja, posebice na istraživanje Zgrade Kurije** – svih njenih strukturalnih i funkcionalnih identiteta, osobito onog vezanog uz vrijeme djelovanja kao zaustavnog mjesta za dilažanse na liniji Beč – Zagreb. Jednako tako savjetujemo provesti istraživanje odnosa Zagrebačkog Kaptola i Prigorja obzirom da je Kaptol bio najmoćniji feudalac ovih prostora i pripada jakom povijesnom identitetu Prigorja. No, ponavljamo kako se Muzej **mora uhvatiti u koštac i s istraživanjem prirodnih vrijednosti i specifičnosti Sesevetskog prigorja,** posebice submediteranskoj klimi i njenom raslinju na jednom manjem prostoru obronaka Medvednice između 200 i 400 m nadmorske visine.

Muzejska djelatnost

Sve profesionalne napore u idućih sedam godina Muzej mora usmjeriti na muzejsku djelatnost u užem smislu, odnosno na one njene poslove koji su u direktnoj i indirektnoj vezi s razvijanjem i oblikovanjem stalnog postava, a čije problematiziranje započinjemo i ovim dokumentom. Primjerice, i konzervatorske i restauratorske poslove treba obavljati ne samo prema prioritetu ugroženosti, nego i prema potrebi za izlaganjem u postavu.

Oprostorenje svih djelatnosti Muzeja

(podloga za idejno rješenje i rješenje pripadne dvorišne zgrade)

Iako držimo, kako smo već napisali, da se Muzej u idućem razdoblju na prvom mjestu mora baviti karakterističnim muzejskim poslovima vezanim uz nastanak stalnog postava, **analizirali smo i uzeli u obzir prostorne potrebe svih njegovih djelatnosti, a kojima smo nastojali osigurati funkcionalne prostorije te ostvariti njihovo najbolje moguće grupiranje i međusobnu komunikaciju.**

Podsjećamo kako smo analizirali i **djelovanje takozvanih podstanara u Zgradi Kurije**, a čiju nazočnost ne držimo potpuno nepoželjnom. Dapače, i **oni na svoj način osiguravaju živost Muzeja. Stoga smo ih uzeli u obzir i u oprostorenju djelatnosti Muzeja.** To znači da su dvorane Muzeja u kojima povremeno borave u idejnom rješenju određene **kao multifunkcionalne, a što držimo dodatnom vrijednošću u jednoj muzejskoj ustanovi.**

Glede grupiranja prostorija prema djelatnostima, danas doista raspolažemo **brojnim tipologijama muzejskih prostora** – od izuzetno iscrpne Z.Z. Stranskog, preko sažete B. Lorda (i temeljene na zbirka i posjetiteljima) do krajnje apstraktne poznate trodjelne diobe I. Maroevića (prema trima muzeološkim funkcijama). Naravno, za nas je na praktičnoj razini bio najmjerodavniji **Pravilnik o stručnim i tehničkim standardima za određivanje vrste muzeja** koji propisuje minimalne prostore koje bi jedan lokalni muzej trebao imati (članak 42) i koje smo u potpunosti zadovoljili. No, s druge strane valja **shvatiti kako je svaki muzej i njegovo oprostorenje slučaj za sebe i kako ga tako unikatno, uzimajući u obzir brojne parametre, a prije svega zgradu, zbirke, osoblje i poslanje i viziju muzeja, moramo promišljati.**

Muzej Prigorja Sesvete nije smješten u jednoj zgradi, nego u dvije. **Jedna je**, rekli bismo, **krajnje zadana**, zaštićeno kulturno dobro – kanonička kurija upisana u svijest stanovnika Sesveta i Prigorja. **Druga je** možda nastala na temeljima ili zidovima povijesne, no

dvorišna je i potpuno nereprezentativna, ali istovremeno i prepuna mogućnosti u smislu arhitektonskog oblikovanja koje bi promijenilo značenje njoj, ali i dodalo vrijednost i Kuriji te prostoru među njima.

Niti u jednom trenutku nismo razmišljali da u nju smjestimo isključivo one djelatnosti muzeja koje se najčešće događaju izvan pogleda posjetitelja. Niti obrnuto – da je čitavu namijenimo stalnom postavu. Smatrali smo kako upravo ovim prostornim miješanjem javnih i skrivenih funkcija Muzeja pridonosimo njegovom boljem razumijevanju u zajednici u kojoj djeluje.

Ovako smo rasporedili funkcionalne prostore Muzeja:

KURIJA

Ulaz sa sjeverne strane

Podrum / pelnica – dio postava Muzeja koji govori o vinogradarstvu u većem prostoru a u manjem simboličko reprezentiranje kažnjavanja kmetova i podložnika; servisni prostori (toaleti) u funkciji postava i ostalih komunikacijskih oblika koji se odvijaju u ovoj zgradi, uključujući i toalet za osobe s invaliditetom; **okomita komunikacija liftom za osobe s invaliditetom** i ostale potrebite vodi od podruma do I kata

Prizemlje – lijevo servisni prostori (info-pult, garderoba, muzejski dućan) u funkciji prijema posjetitelja stalnog postava i ostalih događanja; desno **polivalentan prostor** koji može obavljati i funkciju vjenčalonice, ali i predavaonice i sale za manja konferencijska događanja; **edukacijski prostor (s radnim prostorom/uredom za muzejskog pedagoga)**

I kat – potpuno namijenjen stalnom postavu

Potkrovlje – radni prostori kustosa zbirke i administrativnog dijela osoblja te ravnateljice, kao i servisni prostori za njih i njihove goste (soba za sastanke i zajednički rad, kuhinjica, kutić za odmor i toaleti) ostale članove; **na galeriji priručni depo** za neobrađenu sadašnju i buduću građu nadohvat istraživačima.

DVORIŠNA ZGRADA

Podrum: ulazni **prostor za dovoz građe** (putem kombija) te **prijem građe** i soba za izolaciju predmeta prema procjeni (**karantena**); manji depoi; prostor za odlaganje kutija i materijala vezanog uz gostujuću izložbu; toaleti za posjetitelje dvorišne zgrade; **teretni dvostrani lift** koji služi kao okomita komunikacija do potkrovlja prvenstveno za prijevoz građe i osoba s invaliditetom;

Prizemlje: **prostori za iznajmljivanje i ostvarivanje prihoda muzeja** – kafić i multifunkcionalna soba za potrebe KUD-a, plesnog studija, mažoretkinja i sl; **izložbeni prostor u kojem se čuva šlavuner i posvećen je mijenjajućim izlozbama etnografskog materijala** ili gostujućim izlozbama većeg mjerila (proširuje se i na izložbeni prostor u I katu!)

I kat: **izložbeni prostor za galerijsku djelatnost** u kojem mogu biti smještene i pojedine studijske zbirke; **radni prostori** dokumentarista, restauratora (ostakljen prostor i posjetitelji mogu promatrati nepoznat dio muzejskog posla), muzejskog tehničara i ostalog tehničkog osoblja;

Potkrovlje: depoi

DOSTUPNOST PROSTORA ZA OSOBE S INVALIDITETOM

Fizička dostupnost je ostvarena potpuno što se tiče podruma, prizemlja i I kata Kurije te prizemlja i I kata dvorišne zgrade. Zasada nije moguće da u potkrovlju Kurije radi slabo pokretna osoba ili osoba u kolicima, no vjerujemo kako je podiznom rampom i to moguće riješiti. Što se tiče **intelektualne dostupnosti, ona se treba riješiti na razini razrade scenarija stalnog postava, razrade povremenih izložbi i oblikovanja ostalih komunikacijskih obrazaca.**

Koncepcija stalnog postava Muzeja Prigorje

Na Koncepciju postava danas u 21.stoljeću prije svega trebali bi utjecati planirani ili ciljani posjetitelji. Mi smo kao glavne **dvije posjetiteljske grupe** vidjeli učenike **osnovnih škola ovog područja s njihovim nastavnicima**, a jednako tako i **turiste** kojima bi Sesvete mogle biti sastavni dio posjeta Zagrebu.

Savjetujemo što se konačnog prijedloga Koncepcije postava tiče, **otvoriti raspravu s zainteresiranim dionicima – na prvom mjestu s nastavnim osobljem oko odabranih tema i motiva i njihova očekivanja od stalnog postava Muzeja**, posebice u okviru **zavičajne nastave**. Najbrže je **prethodno istraživanje Koncepcije provesti putem nastavničkih fokus grupa**. Jednako tako u ovoj prilici ističemo da će se u razvijanju Koncepcije u scenarij uzeti u obzir različiti uzrasti, odnosno njihovi različiti načini i dubine saznavanja.

Na koncepciju postava jednako tako utječe **građa Muzeja**. Namjerno koristimo pojam građa, a ne zbirke, jer je podjela **na zbirke što se tiče promišljanja koncepcije** postava na svoj način ograničavajuća. Premda su se danas muzeji odmaknuli od toga da u svojim postavima reprezentiraju svoje zbirke (postavi kao odraz fundusa prema I. Maroeviću) i **teže k tome da pričaju priče oko građe**, vrednujući zbirke Muzeja Prigorja, valja istaknuti kako je u ovom trenu kao **dominantna (i najbolje obrađena) zbirka prepoznata ona etnografska**, a tek potom slijedi arheološka, povijesna itd. Dakle, **Muzej Prigorja morao bi pronaći način da u stalnom postavu ili u stalnim (promjenjivim) izložbama, pokazuje svoju trenutno najvredniju zbirku**. I tu se **prostor Kurije zapravo pokazuje neadekvatnim**, pogotovo prostor prepoštova ili kanoničkog stana u I katu, a kojeg smo namijenili postavu. Osobito je on **neadekvatan u odnosu na izlaganje primjeraka seoskog namještaja, opreme za pojedine seoske poslove** (oranje, proizvodnja platna, prerada mlijeka itd) i sl. Nema dvojbe **kako je i ranije vodstvo Muzeja mučila ta činjenica**, jer je vidljivo kako su **čitavo vrijeme nastojali doći do adekvatnijeg prostora za izlaganje ovog materijala – in situ u Petrušima, Adamovcu, negdje u**

doniranoj drvenoj kući (etno kuća na Muzejskom trgu!) itd. Ako Kurija i nije primjeren okoliš, **zato bi to svakako trebala biti dvorišna zgrada**, pretpostavljena nekadašnja staja i stoga **njen prizemni izložbeni prostor vidimo prvenstveno kao prostor za izložbe etnografske građe**.

Osim zbirki, na konceptualno određenje postava mogu utjecati i fizički veliki predmeti koje valja ne samo pokazati, nego učiniti to smisleno i povezano s ostalim dijelovima postava. Takvi predmeti u Muzeju Prigorja su već spominjani **15st. monoksil**, nađen na privatnoj šljunčari jugoistočno od Sesveta (dužina 7, 6 m) te **svečana kočija šlavuner** obitelji Hrustić iz Planine Gornje. Niti jedan od ta dva predmeta ne može se naći smješten u postavu u I katu Kurije te smo im stoga **moćni smještaj vidjeli u dvorišnoj zgradi**. Jednako tako, iako oba predmeta povezuje tema prometa, nije ih moguće logično izložiti zajedno. Dok je monoksil danas teže poveziv s Prigorjem i Sesvetama (**život na Savi rubni je identitet tog prostora, a ne dominantni**), **kočija je restaurirana i potpuno spremna za izlazak u vožnju u svom prirodnom prostoru kojim se nekada u svečanim prigodama kretala. Stoga se mora nalaziti postavljena na podu u prizemnom izložbenom prostoru dvorišne zgrade (i određivati širinu njegovih ulaznih vrata!)**. Preporučamo okružiti kontekstualnim sadržajima u okviru sljedećih tema:

1. kočija, njeni dijelovi i majstori – obrtnici koji su bili potrebni da bi je izradili i održavali (uz informaciju postoje li ti majstori i danas u Sesvetama i njihovom Prigorju)
2. konji koji su je vozili – 2 para; koje su konje koristili u Sesv.prigorju (iz povijesnih dokumenata je razvidno da su volovi bili daleko važniji za gospodarstvo)?
3. složenost postupka restauriranja, ali i dokumentiranja te čuvanja ovakvog predmeta (kratko)
4. obitelj Hrustić kao naručitelj i prigode u kojima je koristila kočiju, kako su se pri tome odijevali članovi obitelji (fotografije, dijelovi nošnje i sl)

Monoksil predlažemo neka bude stalno dostupan javnosti također u dvorišnoj zgradi u I katu, no više u kontekstu interpretacije profesionalne muzejske zaštite – depoa i istraživanja (metoda C-14).

Na promišljanje koncepcije postava svakako **utječe i zgrada** u kojoj se on razvija. U ovom slučaju to je još i jače, unatoč obezvređivanju zgrade tijekom manje primjerenih preinaka. Riječ je o kulturnom dobru - **kanoničkoj kuriji, dokumentu feudalne crkvene vlasti, možda i najjače vlasti na prostoru Prigorja sve do 1945. godine**. U nekom svom razdoblju postojanja služila je i kao **odmorište za goste, jer se uz nju nalazilo zaustavno mjesto** (napisali smo već - *kambijatura*) za **diližanse**. Nalazila se tu i pošta, uredi općine od 1905 itd.

Nažalost, **zgrada do danas nije bila sustavno istražena, niti u arheološkom, niti u povijesnom i kulturnom smislu**. Stoga upravi Muzeja savjetujemo **sveobuhvatno istraživanje kao preduvjet daljnjem razvijanju koncepcije postava**.

No, prije njega moguće je rezultati predočiti povremenom izložbom, a na kojoj bi se trebali bi se naći i precizniji podaci o njenom mogućem graditelju – Ivanu Eytheru, kojeg se povezuje s nekoliko javnih objekata u Zagrebu te posebice sa snimanjem postojećeg stanja kuća u kaptolskom vlasništvu i sl. Kako ga se povezuje i s jednostavnim rješenjem škole uz Popov toranj na Kaptolu koja je danas u sastavu Muzeja grada Zagreba ne bi bilo loše da obje institucije istraže tu svoje poveznicu i javnosti predstave rezultate i **izložbom o I. Eytheru**.

Dakle, u Zgradi Kurije javne su funkcije bile prisutne, posebice u prizemlju. Na katu, a gdje planiramo razviti stalni postav, u početku se odvijala stambena - privatna funkcija (reprezentativniji stan). Oba prostora povezivalo je stubište. Identificirali smo i **originalne prostore kuhinja i toaleta koji su se nalazili prostorno ponovljeni u prizemlju i I katu u jugoistočnom uglu. Ukratko, Zgrada Kurije ima bogate slojeve muzealnosti (ranije slojeve života), a koji gotovo pozivaju na interpretaciju javnostima**. S druge strane, **ranije preinake unutrašnjosti, osobito podrumskog prostora, a i sitnijih elemenata ostalih etaža, izvornost tih slojeva su narušile, a time i smanjile potencijal za naraciju**. No, unatoč tome, **željeli smo neke elemente postava izgraditi upravo na muzealnosti Kurije**.

Već smo spomenuli **reprezentiranje teme vinogradarstva u podrumu iliti pelnici. Muzej očekuje nastavak djelovanja kafića u tom prostoru**, no mi ćemo se **potruditi pronaći mu dostojno mjesto u dvorišnoj zgradi** i podrum ipak ostaviti za reprezentiranje spomenute teme. Ono bi moralo uzeti u obzir **povijesno prigorsko vinogradarstvo** kao najvažniju gospodarsku granu kraja (i pojasniti **pojam kraljevih vinogradara iz 1201, obaveze kmetova** glede vinogradarskih poslova iz 14st. Kaptolskih statuta, pojmove poput **vinske desetine i gornice – povelje, vinogradarske zadruge** itd), ali i **predmete vezane uz vinogradarstvo koji se čuvaju u Etnografskoj zbirci Muzeja** (bačvice, brentače, sprave za guljenje kolaca, vrčevi za vino itd). Ovdje bi se svakako trebalo uspostaviti **miris vinskog podruma te kušaonicu vina s naglaskom na povijesnu kraljevinu ili imbrinu (kralj Emerik)**, a za djecu soka od grožđa. **Ovaj dio postava svakako bi morao upućivati na vinsku cestu ovog kraja** te na sve današnje proizvođače s kojima bi se morali uspostaviti dionički odnosi. Primjerice, Zavičajni muzej u Slatini ima dobro iskustvo s uspostavljanjem suradnje s lokalnim proizvođačem koji proizvodi tzv.muzejsko vino koje se prodaje u muzejskoj trgovini.

Zahvaljujući suradniku Muzeja bili smo čuli za pronalazak veriga u Kurijinoj pelnici. To nas je inspiriralo da predvidimo simulacijsko reprezentiranje manjeg zatvora uz prostoriju s temom vinogradarstva. Tako **bi se uz pelnicu mogao uspostaviti**, kako je već napisano, **simbol kažnjavanja kmetova/podložnika na jednom Kaptolskom majuru** (inscenacija u mraku koju se tek nazire pomoću kazališnog, usmjerenog osvjetljenja). Poznato je kako je represivan aparat Crkve kao feudalca poznavao i javna pogubljenja na zagrebačkom Kaptolu, na trgu ispred Katedrale, a što se, primjerice, dogodilo i Prigorcima - kolovođama Štibarskih buna u 17 st. **Ako muzeji torture nailaze na tako plodno tlo u današnje vrijeme (i u Hrvatskoj), zašto hommage tom strašnom ljudskom fenomenu ne bismo uspostavili s mjerom u prostoru u kojem se on realno mogao i događati?**

Drugi hommage ranijoj stambenoj funkciji zgrade htjeli smo **ostvariti u prostoru kuhinje** na I katu. **Uvidom u građu Etnografske zbirke stekli smo dojam da ima nešto kulturno povijesne građe** – posude za pečenje, ćupovi za mlijeko, jedna sprava za izradu

maslaca i sl, a koja izlazi iz okvira tradicijske baštine i prelazi u reprezentante građanskog života 19.st./poč.20 st. Njihovo izlaganje u simboličkoj inscenaciji u izvornom prostoru kuhinje na I katu, dostupno pogledu javnosti kroz staklena vrata smatramo prihvatljivim za širu publiku. **Interes za proizvodnju hrane/kuharstvo dosegao je danas neslućene razmjere** i stoga bi se uz ovaj prostor možda moglo razviti i druge sadržaje – **demonstraciju pripreme karakterističnih prigorskih jela u određene dane** (Muzej ih je već obradio) i vezane uz neku mjesnu ili muzejsku manifestaciju i sl.

Ukoliko se pokaže da građa za to nije dostatna, odustali bismo od toga i **iskoristili ovaj prostor za završetak posjeta stalnom postavu za one koji to odaberu** i osigurali tu **zaustavno mjesto za saznavanje više o građi koju Muzej čuva** (multimedijalni sadržaj stvoren na temelju baze podataka) te kao **mjesto na kojem bi se moglo načiniti vlastitu memoriju posjeta Muzeju** – isprintani standardizirani **album s odabranim izlošcima** ili preuzeti **aplikaciju za isto za mobitel**. Naravno, **ovakvi bi se sadržaji dodatno naplaćivali**.

Što se tiče hommagea najizazovnijem funkcionalnom sloju Kurije – zaustavnoj poštanskoj postaji – zasada nemamo dovoljno uporišta za opredjeljenje nekog prostora za interpretaciju tog sloja. Moguće je da će daljnja istraživanja to promijeniti. No, u **stalnom postavu svakako planiramo imati ispričanu priču o tom izgubljenom povijesnom fenomenu**.

Glede toga, poznato je kako je barun Von Lilien uveo **1749. godine u Beču poštanski prijevoz kolima** koja su kasnije nazvana **diližansa**

(franc. *carrosse de diligence*, brza kočija). Takva su kola imala dva do tri odjeljka (kupea), dok je kočijaš sjedio na visokom sjedištu (boku), a na krovu se nalazila prtljaga. Zaustavna mjesta morala su imati konje za izmjenu (neku ergelu u blizini) te barem jednog kovača i kolara za tekuće popravke na vozilima. **Diližansna veza Beč – Varaždin – Zagreb – Karlovac prometovala je svakodnevno od 1803. godine brzinom do 10 km/h.** Linija je prolazila sljedećom trasom - Beč-Laxenburg-Wimpassing-Gross Höflein-Oedenburg (Šopron)-Warasdorf-Güns (Kisek)-Steinamanger (Subotšte)-Körmend-Lövö-Basca-Lendava-Čakovec-Varaždin-Breznica-Sv. Ivan-Popovec-Zagreb-Rakov Potok-Jaska-Karlovac. Nažalost, **nigdje ova linija nije obrađena, za razliku od stare Struppijeve Jozefinske ceste** koja je vodila od Karlovca i gdje je poznata svaka postaja i njena oprema i sl. Poznato je kako se u prvom desetljeću 19.st kod mnogih postaja na ovoj cesti podizalo i konačišta za putnike, staje za konje i skladišta za robu. Kurija na raskršću putova u Sesvetama bila je doista idealno mjesto za to. Dakle, doista je moguće da je kurija tijekom 19.st. bila uključena u poštansku prometnu liniju Beč – Zagreb.

(Odličan opis izgleda zelene putne kočije iz Beča, njena zaustavljanja nadomak Zagreba i s pogledom na istočne obronke Medvednice može se naći u romanu *Jadranka* M. Jurić Zagorke (I dio Neznano čudo Zagreba, U domovini)!

No, to će svakako trebati dobro istražiti, a tek onda rezultate iskoristiti kod razvijanja /izrade scenarija stalnog postava te ostalih komunikacijskih točaka Muzeja – pr. u knjižnici, gdje se već od strane Muzeja vidjela mogućnost specijalizacije u obliku zbirke putopisa, karata, putnih vodiča i sl. Takav odabir se čini logičnim upravo u svjetlu opisane funkcije Kurije. Inače, osnovno usmjerenje muzejske knjižnice u Sesvetama trebalo bi ići i u pravcu formiranja tzv. Zavičajne knjižne zbirke – svih izdanja koja obrađuju temu Sesevskog Prigorja i Seseveta ili su izdana u Sesvetama i okolnim mjestima. U razgovoru s odgovornim osobama u Gradskoj knjižnici u neposrednoj blizini saznali smo kako oni nemaju pravu zavičajnu zbirku i tu bi trebalo zajednički dogovoriti strategiju u odnosu na prikupljanje opisane građe.

U promišljanju o koncepciji postava vodila nas je suvremena potreba **osiguranja promjenjivosti stalnog postava, a jednako tako i mogućnosti odabira za posjetitelja samo određene teme.**

Prvo smo pokušali **načiniti organizaciju sadržaja postava po uzoru na mentalnu mapu**, a kojoj se u sredini nalazio pojam Sesevetskog Prigorja. Ona je obuhvaćala sljedeće grane:

- **prostor Sesevetskog prigorja** kako ga je odredio **čovjek** s administrativnim središtima (promjene tijekom vremena od razdoblja Rimske države do danas)
- **prirodne karakteristike i datosti prostora** (s posebnim **naglaskom na sub-mediteranskom prigorskom dijelu**) – promjene koje je tijekom vremena doživio
- **gospodarsko korištenje prostora** – najvažnije **vinogradarstvo** (vjerojatno od antičkog doba – villae rusticae), vađenje kamena u Gornjoj Planini, obrada zemlje i uzgoj stoke u 2. planu (brojnost razl. poljoprivrednih zadruga tijekom 30tih godina 20.st.)
- **putovi – povijesni i suvremeni** koji prolaze kroz prostor (mreža S-J, I-Z) / dijelovi putova - križišta (Sesvete), prijevoji – obrana (Kuzelin), vrsta cesta (dijelovi rimske ceste kod Markova Polja, Đurđekovca itd) , oznake putova (miljokaz, Mažuranićeva oznaka), vozila (šlavuner); željeznički i riječni
- **život ljudi u različitim društvenim organizacijama** – robovskom sustavu, jakom feudalnom (Crkva kao glavni feudalac na ovom prostoru), zadrugama (povijesna i etno-zbirka). socijalizmu (industrijalizacija – Sljeme, Badel, Prigorka) itd.

No, metodologija temeljena na mentalnoj mapi učinila nam se odviše subjektivnom i možda posjetiteljima teže razumljivom. Stoga smo se **ipak odlučili za razvijanje stalnog postava na temelju nad-kategorije, odnosno binarne opreke** koja je ne samo u suglasju s ranijom funkcijom Kurije nego je iskoristiva kako na vrlo općenitoj razini koja će objediniti sadržaj čitavog jednog prostora, tako i na mikro razini – pojedinog predmeta.

Riječ je o pojmovnom paru **izgubljeno – nađeno.**

Njega smo za potrebe postava primijenili (zasada) na tri cjeline:

1. izgubljeni i nađeni arheološki lokaliteti Sesevetskog prigorja i njihov materijalni svijet (Kuzelin i kompleksi *villa rustica* u proširenju)
2. izgubljeni i nađeni povijesni fenomeni Sesevetskog prigorja (Kaptol kao gospodar Prigorja, Povijest Kurije)
3. izgubljene i nađene osobnosti Sesevetskog prigorja

Ovakvo promišljanje osigurava da se unutar prve točke izmjenjuju nalazi s jednog ili više istraženih lokaliteta. Nema dvojbe kako je u tom slučaju Kuzelin onaj prvi lokalitet, istraživani gotovo četiri desetljeća koji je napokon zaslužio svoje reprezentiranje, a koje se može logično proširiti reprezentiranjem nalaza s najbližih antičkih lokaliteta – tzv. ***villa rustica***, a koje su se pokazale snažnim povijesnim identitetom Sesevetskog Prigorja. No, njihovo istraživanje tek iščekujemo ...

Što se tiče **druge sadržajne cjeline** i koju smještamo u spojene dvije sjeverne zapadne prostorije nekadašnjeg kanoničkog stana, ona u sebi može sadržavati sljedeće podcjeline:

- Izgubljena i nađena povijest zagrebačkog Kaptola kao višestoljetnog feudalnog gospodara Sesevetskog prigorja
- izgubljena i nađena povijest Kurije s posebnim osvrtom na povijest poštanske diližanse na relaciji Beč-Zagreb i Sesvetama kao zaustavnom mjestu

Napominjemo kako sve **te cjeline zahtijevaju vrijeme za istraživanja i uspostavljanje dosega znanja o njima**, a tek bi potom moglo uslijediti dostojno razvijanje naracije i izložbeno reprezentiranje. S druge strane podsjećamo kako Muzej ima pripremljen materijal za druge povijesne teme poput povijesti školstva i djelomično i povijesti športa. Tu je svakako i ratna povijest, a koja se može pojaviti i u trećoj izložbenoj cjelini zastupana pojedinim istaknutim

sudionicima Domovinskog rata s ovog područja. Tema kojom bi se svakako još ozbiljnije trebalo pozabaviti **jest izgubljena i nađena povijest industrijalizacije ovog prostora, no koja bi se dala jedanput ispričati u nekom od ostataka industrijskih prostora Sljemena ili Badela.**

Treća cjelina zauzimala bi spojenu treću i četvrtu prostoriju prepoštova stana. Savjetujemo u predstavljanju ići kronološkim razdobljima i izdvojiti u svakom po jednu ili dvije osobnosti. **Istaknutim** i davno ili danas nađenim **pojedincima** – od Blaža od Moravče pa do Jure Stublića treba sučeliti **izgubljene osobnosti** koje su ostale, najčešće u grupi, i anonimne – brojne kmetove i podložnike, brojne učitelje, župnike, službenike, članove udruga (fotografski materijal vezan uz NK Radnik i Hrvatski sokol) te vrijedne žene (izlaganje prelijepih etnografskih predmeta – paculica izrađenih rukama osoba kojima se više ne zna niti ime) itd.

Četvrti prostor, kako je već napisano, predlažemo uspostaviti u prostoru kuhinje ukoliko u njemu ne uspijemo ostvariti izložbeni ugođaj i namjenjujemo ga **dodatnom saznavanju i izradi memorije (printane ili digitalne) posjeta Muzeju.** Ukoliko se simulacija/simbol kuhinje ipak ostvari, mjesto stvaranja memorije može se uspostaviti u nekom od višenamjenskih prizemnih prostora Muzeja, zašto ne i u onom edukacijskom.

Kako smo dosta vremena posvetili problematiziranju koncepcije postava, u ovom trenu i sa zadanom temom Zbirke Kuzelin kao reprezentantom arheološkog lokaliteta uspostavljenog na jednoj od najviših točaka Sesevetskog Prigorja ili bolje istočnog dijela Medvednice, rodila se ideja kako je **postav moguće koncipirati i prema identitetima Prigorja i Seseveta i to silazeći s obronaka i kote 511** pa sve do Jelkovca i bliže prema Ivanjoj Reci i Savi (i to lijevo i desno uzduž antičke provincijalne ceste, kasnije srednjovjekovne vojničke ceste) . Silazeći prema Savskoj dolini svakako bi trebalo progovoriti:

- o karakterističnom **sub-mediteranskom području** koje nije veliko ali je još uvijek prepoznatljivo i nalazi se između 400 i 200 m.n.v. (posebno o njegovoj flori i usko s njom spojenom kajkavskom terminologijom pojedinih vrsta)

- o **villama rusticama na koti 200**, također uvjetovanim povoljnim klimatskim okolnostima (vrlo vjerojatno tada uspostavljena tradicija sadnje vinove loze)

- o **srednjovjekovnim crkvama** na tim kotama i ponovljeno o **Crkvi kao snažnom feudalcu koji je držao prostor Seseveta i Prigorja stoljećima, ali i Župi Moravče** kao djelomičnoj slobodnijoj enklavi usred tog sustava

- o **srednjovjekovnom sustavu obrane** iskazanom u mreži manjih utvrđenih gradova – gradišta

- o **koti 120** na koju su uvijek bile podignute sve povijesne ceste koje su prolazile pravcem istok zapad, jer je to bila visina do koje se moglo očekivati plavljenje Save

- **renesansnim nizinskim kaštelima** koji su u Kraljevcu i Sesevetama na nizinskim kotama pomagali stanovništvu da se **obrani od Turaka**

- pa **sve do industrijalizacije Seseveta** i života najvećih gospodarskih subjekata u 2.polovici 20.st **usko uz prugu** i do nove urbanizacije i Novog Jelkovca (uz staru antičku cestu koja je dolazila iz Ščitarjeva) itd...

Nema dvojbe kako bi se i etnografski fenomeni pojedinih prostornih dijelova Prigorja mogli tu uključiti, ali jednako tako i suvremeni urbanistički i ekološki problemi – nekontrolirana gradnja i preizgrađenost prostora Seseveta i okoline danas itd.

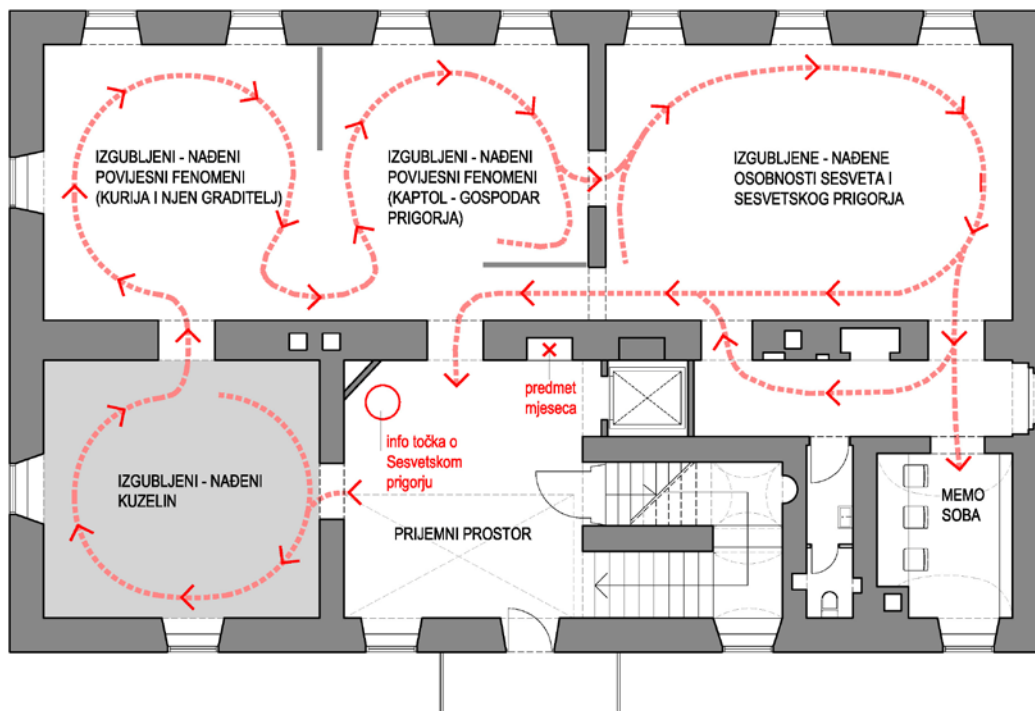
Koncepciju postava, kada se ona usuglasi, **treba razviti detaljnije na razini scenarija. Samo scenarij može osigurati dobar postav.** Sada u ovoj prilici tek pobrojavamo poznate **općenite stavove kod razvijanja stalnog postava koje će trebati slijediti kod oblikovanja ovog scenarija. To su:**

- **poštovanje originalnih predmeta zbirki Muzeja** uz primjereno korištenje svih mogućih oblika zamjenskih predmeta

- **inzistiranje na identitetima prostora Prigorja;** suočavanje i s onima koji nisu bili pozitivni (feudalna vlast Kaptola – biskupa, kanonika itd)

- **podržavanje interdisciplinarnosti te sučeljavanja predmeta iz različitih zbirki**

- korištenje različitih razina i tehnika interpretacije, posebice onih primjerenih školskoj populaciji koja se dosada pokazala najbrojnijom publikom, a mi smo je odredili ciljanom.

Kretanje posjetitelja u stalnom postavu

Za potrebe predaje ove studije u preuzetom roku odlučili smo tlocrtno prikazati samo prijedlog koncepcije utemeljen na paru izgubljeno – nađeno, oprostoren u tri sobe (i kuhinji) prepoštovana stana. Riječ je o najjednostavnijoj tzv. blokovskoj organizaciji prostora i kružnom kretanju unutar njega, a što je zapravo posljedica zadanog prostora – stambenih prostorija. Mislimo da ovakvom fizičkom orijentacijom maksimalno iskorištavamo prostor.

Što se tiče već **kritiziranog povratka posjetitelja na ulaz**, iz ovog tlocrta je razvidno kako je vraćanje istim putom doista minimalno i zanemarivo. Dobitak koji slabije pokretni posjetitelji i oni u kolicima dobijaju ugradnjom lifta, a koji sprječava potpuno poseban izlazak, nemjerljiv je s ovim detaljem. Lijevi zid u povratnom koridoru može se iskoristiti za **zaključnu poruku postava**, završnu misao istaknutu na zidu s kojom bi pojedinačni posjetitelji mogli izaći van (ne očekujemo isti doživljaj kod izlaženja grupe).

Napokon, ovaj tlocrt zorno pokazuje kako ovakva organizacija sadržaja, pa i njihovo konceptualno trodjelno određenje **osigurava posjetitelju odabir hoće li započeti posjet u prvoj prostoriji postava ili će ući u drugu, odnosno treću**. Na taj smo način ostvarili dodatnu vrijednost i modernost postava (konstruktivistički duh!).

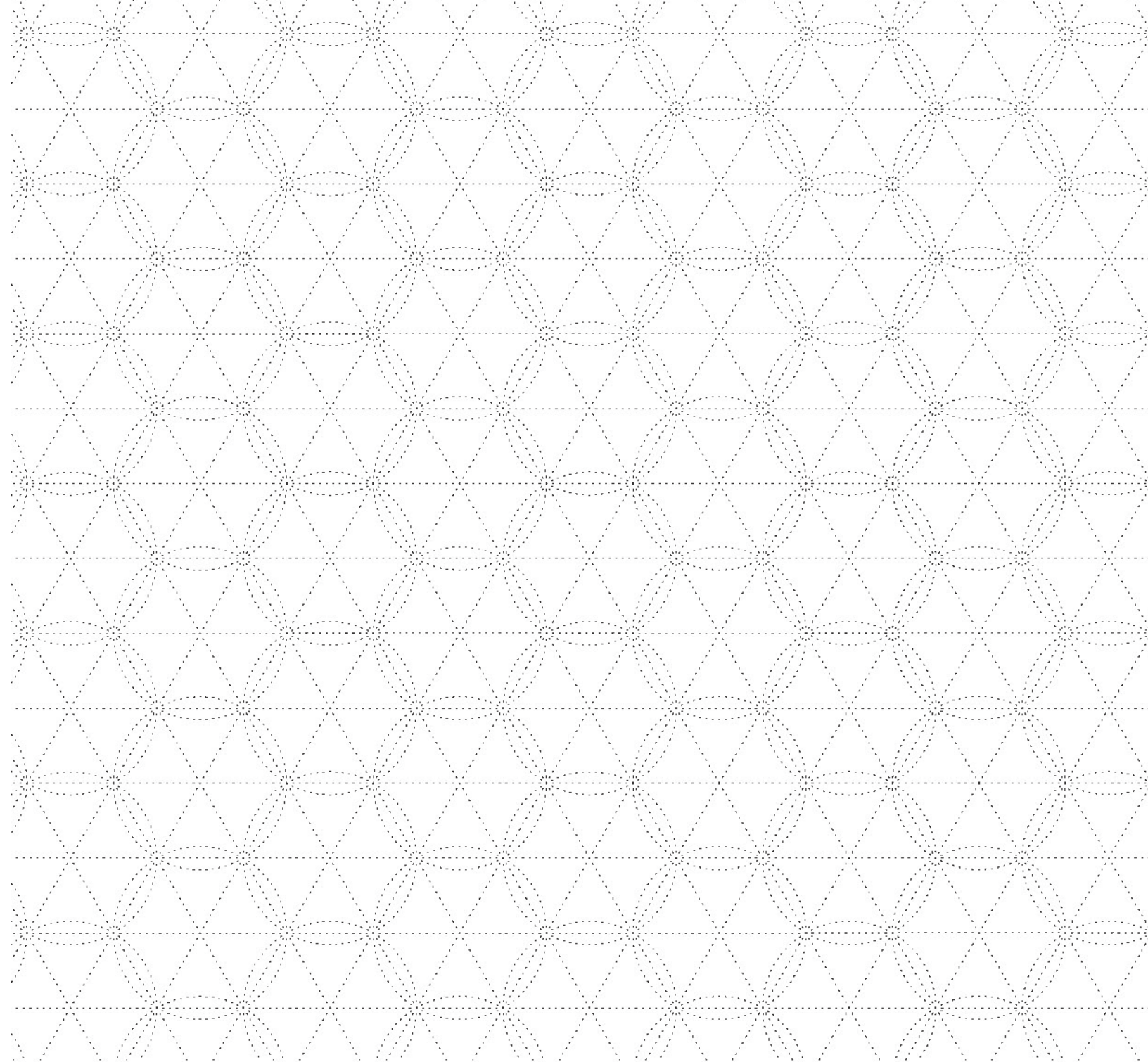
Promišljanje o postavu prve tematske jedinice pripremili smo u suradnji s dizajnerom Tomislavom Mrčićem u okviru Prijedloga stalnog postava Arheološke zbirke kastruma Kuzelin. Ono je donijelo i **još jedan element Konceptije** – odluku o tome da **prva soba s reprezentiranjem arheoloških lokaliteta bude postavljena na način crne kutije**, odnosno da bude zatamnjena, a da se svjetlo usmjerava na pojedine detalje u njoj. **Postav u ostalim prostorijama na sjeveru I kata Kurije koristio bi dnevno svjetlo**.

Na kraju, ali ne poradi manje važnosti, spominjemo kako je zbog potrebe za većom dostupnosti sveukupnog fonda potrebno uspostaviti u Muzeju i studijske zbirke. Stoga savjetujemo djelatnicima Muzeja analizirati zbirke u tom smislu – predložiti koji njihovi dijelovi mogu funkcionirati kao studijske zbirke dostupne javnosti u I katu dvorišne zgrade (pr. zbirke fotografija, posebice tradicijske arhitekture; zbirke dvodimenzionalnog materijala – grafike, plakati, dokumenti i sl).

Zaključno mišljenje

Nema sumnje kako je za razvoj koncepcije jedne muzejske ustanove, a uz to još i koncepcije njena stalnog postava potrebno daleko više vremena nego li je to bio rok na kojeg smo pri preuzimanju ovog posla svjesno pristali. Radili smo koncentrirano, savladavajući ogroman tekstualni i vizualni materijal te stječući uvid u realnu situaciju. Nastojali smo donijeti što više upotrebljivih postavki i smjernica djelovanja, a kod razvijanja koncepcije postava i nekoliko rješenja. Konačan odabir bit će moguć tek nakon sveobuhvatnog istraživanja Zgrade Kurije, posebice njenog života kao zaustavne postaje diližanse. Tome valja pridodati i istraživanje odnosa Kaptola i Sesevskog prigorja, ali i prirodoslovnih identiteta ovog prostora. Paralelno s tim potrebno je provesti barem osnovno prethodno istraživanje očekivanih sadržaja i interpretacijskih strategija u stalnom postavu. Tek tada je moguće krenuti utemeljeno u razvijanje koncepcije postava u scenarij, a pri tome stalno raditi na odnosu s dionicima i biti prisutan na različite načine u javnosti.

Naložba v vašo prihodnost
Operacijo delno financira Evropska unija
Evropski sklad za regionalni razvoj

Ulaganje u vašu budućnost
Operaciju djelomično financira Evropska unija
Evropski fond za regionalni razvoj

